

Analiza poslovanja i financijskog stanja Kraš d. d. za period 2015. i 2017. godine u svrhu operativnog i financijskog restrukturiranja modelom dokapitalizacije

Jakupčić, Antun

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **The University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić / Veleučilište s pravom javnosti Baltazar Zaprešić**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:129:843737>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of the University of Applied Sciences Baltazar Zaprešić - The aim of Digital Repository is to collect and publish diploma works, dissertations, scientific and professional publications](#)

**VELEUČILIŠTE
BALTAZAR ZAPREŠIĆ**

**Specijalistički diplomski stručni studij
Financijski menadžment**

ANTUN JAKUPČIĆ

**ANALIZA POSLOVANJA I FINANCIJSKOG STANJA KRAŠ
d.d., ZA PERIOD 2015. I 2017. GODINE U SVRHU
OPERATIVNOG I FINANCIJSKOG RESTRUKTURIRANJA
MODELOM DOKAPITALIZACIJE**

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI RAD

Zaprešić, 2019. godine

**VELEUČILIŠTE
BALTAZAR ZAPREŠIĆ**

**Specijalistički diplomski stručni studij
Financijski menadžment**

SPECIJALISTIČKI DIPLOMSKI RAD

**ANALIZA POSLOVANJA I FINANCIJSKOG STANJA KRAŠ
d.d., ZA PERIOD 2015. I 2017. GODINE U SVRHU
OPERATIVNOG I FINANCIJSKOG RESTRUKTURIRANJA
MODELOM DOKAPITALIZACIJE**

Mentorica:

Mr. sc. Kristina Mićin

Student:

Antun Jakupčić

SADRŽAJ

1	UVOD.....	1
1.1	Cilj istraživanja	1
1.2	Temeljni podaci o društvu.....	1
2	FINANCIJSKO POSLOVANJE	3
2.1	Temeljni financijski izvještaji i pokazatelji poslovanja	3
2.2	Račun dobiti i gubitka (RDIG).....	4
2.3	Pokazatelji ekonomičnosti	6
2.4	Pokazatelji profitabilnosti	7
2.4.1	Prihodi.....	8
2.4.2	Poslovni prihodi.....	9
2.4.3	Financijski prihodi	10
2.4.4	Rashodi	11
2.4.5	Poslovni rashodi.....	11
2.4.6	Materijalni troškovi.....	12
2.4.7	Troškovi osoblja.....	13
2.4.8	Amortizacija.....	15
2.4.9	Financijski rashodi	17
2.5	Financijski rezultat	18
3	FINANCIJSKO STANJE	19
3.1	Bilanca.....	19
3.2	Pokazatelji likvidnosti.....	21
3.3	Pokazatelji solventnosti.....	24
3.4	Imovina (aktiva).....	25
3.4.1	Dugotrajna imovina	26
3.4.2	Dugotrajna materijalna imovina	27
3.4.3	Dugotrajna nematerijalna imovina.....	28
3.4.4	Dugotrajna financijska imovina.....	29
3.4.5	Odgođena porezna imovina	31
3.4.6	Kratkotrajna imovina	32
3.4.7	Zalihe	32
3.4.8	Potraživanja (kratkoročna).....	33
3.4.9	Financijska imovina (kratkotrajna).....	35
3.4.10	Novac u banci i blagajni	36
3.4.11	Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi.....	36
3.5	Izvori financiranja (pasiva)	37
3.6	Kapital	38
3.6.1	Kapitalne rezerve	41
3.6.2	Rezerve iz dobiti	41
3.6.3	Revalorizacijske rezerve	42
3.6.4	Zadržana dobit ili preneseni gubitak.....	42
3.6.5	Dobit ili gubitak poslovne godine.....	43
3.6.6	Obveze	43
3.6.7	Dugoročne obveze	44
3.6.8	Kratkoročne obveze	45
3.6.9	Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja.....	46

4	POKAZATELJI ANALIZE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA.....	48
5	ANALIZA SIGURNOSTI POSLOVANJA.....	49
5.1	Pokazatelji aktivnosti	49
5.2	Cash gap.....	51
5.3	Analiza pokazatelja investiranja.....	52
6	SUSTAVI POKAZATELJA I SINTETIČKI POKAZATELJI.....	54
6.1	Du Pontov sustav pokazatelja	54
7	SINTETIČKI (ZBROJNI) FINANCIJSKI POKAZATELJI	55
7.1	Altmanov Z-score model.....	55
7.2	Kralicekov DF pokazatelj.....	57
7.3	Bex indeks.....	58
8	DOKAPITALIZACIJA-IZBOR ZA JAČANJE EKONOMSKE I FINANCIJSKE SNAGE DRUŠTVA KRAŠ d.d.	60
9	TREND KRETANJA DIONICA DRUŠTVA KRAŠ d.d.....	63
10	ZAKLJUČAK.....	65
11	POPIS LITERATURE.....	66
11.1	Popis knjiga	66
11.2	Internetski izvori.....	66
12	POPIS SLIKA I TABLICA.....	67
13	ŽIVOTOPIS.....	68

1 UVOD

1.1 Cilj istraživanja

Cilj ovog istraživanja je utvrditi kakav je utjecaj imala Nagodba s potraživanjima od koncerna Agrokor na društvo Kraš d.d., odnosno da li je Nagodbom poduzeće Kraš d.d. likvidnije, profitabilnije, financijski i ekonomski stabilnije itd., a to ćemo utvrditi financijskom analizom poduzeća i kretanjem cijena dionica na burzi (zse.hr). Putem sekundarne analize nastoji se utvrditi realna slika poslovanja poduzeća Kraš d.d. prije i nakon Nagodbe, odnosno provest će se analiza financijskog stanja poduzeća za 2015. i 2017. godinu. Analizom se utvrđuje sadašnje stanje poduzeća, iznose se objektivni i realni podaci o likvidnosti poduzeća, financijskoj stabilnosti, zaduženosti, učinkovitosti poslovanja i rentabilnosti te se definiraju eventualni financijski problemi u poduzeću.

Navedenim podacima nastojat će se potvrditi zadana hipoteza, koja glasi: Dokapitalizacija tvrtke Kraš d.d. kao nužna mjera financijskog i operativnog restrukturiranja tvrtke. Razlog postavljanja ove hipoteze leži u činjenici da je Društvo Kraš d.d. imalo značajne financijske i operativne probleme koje su proizišle iz poslovanja s tvrtkama iz Agrokor grupe, a koje su za posljedicu imale problem s likvidnošću, što je kasnije dovelo do financijske i ekonomske nestabilnosti tvrtke.

Temeljna podloga za analizu su financijska izvješća račun dobiti i gubitka (RDIG) i bilanca.

1.2 Temeljni podaci o društvu¹

Kraš d.d., prehrambena industrija, osnovan je 1911. godine u Zagrebu na temeljima tvornice za proizvodnju čokolade Union, najveća je hrvatska tvrtka koja se bavi proizvodnjom konditorskih proizvoda (kakao proizvodi, keksi i vafla te bombonski proizvodi) i jedna od najvećih na području jugoistočne Europe čija se godišnja proizvodnja procjenjuje na preko 33.000 tona. Na hrvatskom tržištu Kraš je upisan kao dioničko društvo i kao takav ima upisan temeljni kapital u iznosu od 549.448 tisuća kuna uplaćen u cijelosti, koji je podijeljen na 1.373.621 dionicu nominalne vrijednosti od 400,00 kuna. Sjedište društva je u Zagrebu, ulica Ravnice 48. Osim tvornica u Zagrebu, Kraš je vlasnik još dviju tvornica za proizvodnju keksa i vafla. To su

¹<https://www.kras.hr/hr/o-nama/o-nama/kras-grupa> (pristupano 12.10.2018.)

Karolina d.o.o. u Osijeku te Mira a.d. u Prijedoru, Bosna i Hercegovina. U sklopu kompanije nalazi se još nekoliko specijaliziranih tvrtki proizvođača koje proizvode pod logom industrije Kraš, a to su: Kraš-trgovina d.o.o., Kraš trgovina d.o.o. Široki Brijeg, Krašcommerce d.o.o. Ljubljana, Kraš Commerce d.o.o. Beograd, Kraškomerc KRAŠ dooel u Skoplju. Tržište nabave je domaće i inozemno, kao i tržište prodaje, gdje se Kraš može pohvaliti izvozom svojih proizvoda u više od 30 zemalja svijeta. U tu skupinu spadaju susjedne zemlje; Srbija, Bosna i Hercegovina. Mađarska, Slovenija, Crna Gora, a povećan je rast izvoza u Nizozemsku, Veliku Britaniju, Češku te prekooceanski izvoz u Kanadu, SAD i Australiju.

Na dan 31.12.2017. poduzeće je imalo 1.620 zaposlenih, a istog dana 2015. godine imalo je 1.578 zaposlenih. Analiza zaposlenika po stručnoj spremi prikazana je u nastavku:²

Tablica 1 Analiza zaposlenika po stručnoj spremi

STRUKTURA	31.12.2015.	31.12.2017.
Visoka stručna sprema	216	249
Viša stručna sprema	51	44
Srednja stručna sprema	802	871
VKV	123	112
KV	120	123
PK	41	32
NKV	225	189
UKUPNO	1.578	1.620

Izvor slike: prema primjeru iz web stranice: <http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf> (str. 15))

MISIJA poduzeća je održati dugogodišnje povjerenje zajednice tradicijom, kvalitetom i znanjem svojih radnika na način da se stvaraju nezaboravni slatki trenuci zadovoljstva. VIZIJA Kraša je tako što nastavljajući svoje nasljeđe poduzeće želi stvoriti imidž kao snažna konditorska kompanija koja je svojom bogatom ponudom uvijek korak ispred drugih, spremna zadržati konkurentsku prednost u regiji i osvojiti nova tržišta i na taj način ostvarivati zajedničke ciljeve svojih radnika, lojalnih i zadovoljnih potrošača, dioničara, poslovnih partnera, kao i šire zajednice.

²<http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf> (pristupano 13.10.2018.)

Na čelu društva je predsjednik uprave Damir Bulić s dva člana uprave društva; Dinko Klepo i Alen Varenina, a njihov rad kontrolira Nadzorni odbor od 4 člana na čelu s predsjednikom Zoranom Paraćem. Još jedna osoba od bitnog značaja za kompaniju je prokuristica Kraša Marica Vidaković. Njeno se ime često spominjalo budući da je ona predstavnica dobavljača u vjerovničkom vijeću Agrokorova vezano za nagodbu između dobavljača i koncerna Agrokor.

2 FINANCIJSKO POSLOVANJE

2.1 Temeljni financijski izvještaji i pokazatelji poslovanja

Da bismo došli do zaključka, da li se poduzeće Kraš d.d. poslije nagodbe s Agrokorom stabiliziralo u ekonomskim segmentima. Da bismo došli do pravog zaključka, morali bismo analizirati određene financijske izvještaje određenog razdoblja. Prema zakonu o računovodstvu (NN,121/14), svaki poduzetnik i trgovačko društvo čije je središte na području Republike Hrvatske, obvezan je voditi poslovne knjige i sastavljati financijske izvještaje prema temeljnim načelima uređenog knjigovodstva, tako da u njemu budu vidljivi njegovi poslovi i stanje njegove imovine.

Poduzeća sastavljaju godišnje financijske izvještaje kako bi vanjske i unutarnje korisnike upoznali s poslovanjem poduzeća. Cilj financijskih izvještaja je pružanje korisnicima realnih i objektivnih informacija o djelotvornosti poslovanja poduzeća koje su velikom broju korisnika značajne za donošenje poslovnih odluka.³

Temeljni financijski izvještaji su: ⁴

- račun dobiti i gubitka
- bilanca
- izvještaj o novčanom toku
- bilješke

Financijski izvještaji ne pružaju sve informacije koje su potrebne korisnicima pri donošenju ekonomskih odluka, jer oni uglavnom daju sliku financijskih učinaka prošlih događaja i ne pružaju nefinancijske informacije. Financijski izvještaji uobičajeno se sastavljaju uz

³Vujević I.; *Analiza financijskih izvještaja*, St-tisak, Split,(str. 30)

⁴Vujević I.; *Analiza financijskih izvještaja*, St-tisak, Split, (str. 31)

pretpostavku da poduzeće vremenski neograničeno posluje i da će poslovati i u daljnjoj budućnosti.⁵

2.2 Račun dobiti i gubitka (RDiG)⁶

Račun dobiti i gubitka jedan je od temeljnih financijskih izvještaja koji pokazuje obujam i strukturu prihoda i rashoda te ostvareni financijski rezultat, odnosno prikazuje uspješnost poslovanja kroz ostvarenu razliku između ukupnih prihoda i ukupnih rashoda u određenom vremenskom razdoblju, najčešće u kalendarskoj godini. Račun dobiti i gubitka možemo definirati i kao financijski izvještaj koji nam daje informacije koliko su iznosili prihodi, rashodi, bruto dobit, porez na dobitak i neto dobit ili gubitak.

Račun dobiti i gubitka polazi od sljedećih elemenata:

- Ukupni prihodi
- Ukupni rashodi
- Dobit/gubitak prije poreza (bruto) (1-2)
- Porez na dobit
- Dobit/gubitak nakon poreza (neto) (3-4)

Dakle, nakon sučeljavanja ukupnih prihoda i ukupnih rashoda u određenom obračunskom razdoblju, utvrđuje se bruto financijski rezultat, odnosno rezultat prije poreza. Potom se utvrđuje porez na dobit, koji je umanjujuća stavka od polaznog financijskog rezultata (bruto dobit/gubitak) nakon čega se utvrđuje konačni financijski rezultat obračunskog razdoblja (neto dobit/gubitak). U strukturi računa dobiti i gubitka, svi prihodi i rashodi polazno su bili razvrstani i iskazani u okviru sljedeće tri skupine aktivnosti: poslovne, financijske i izvanredne aktivnosti.

⁵Vujević I.; *Analiza financijskih izvještaja*, St-tisak, Split, (str. 33)

⁶Parać B.:“*Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje*“, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str. 83-84)

Tablica 2 Skraćeni račun dobiti i gubitka

(tis.kuna)

Tek. broj	N a z i v	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	%	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Poslovni prihodi	887.361	99,4	861.289	99,4	97,1
2.	Poslovni rashodi	864.990	96,9	821.802	94,8	95,0
3.	Financijski prihodi	5.471	0,6	5.331	0,6	97,4
4.	Financijski rashodi	11.946	1,3	15.060	1,7	126,1
5.	Udio u dobiti od pridruženih poduzetnika	0	0,0	0	0,0	0,0
6.	Udio u gubitku od pridruženih poduzetnika	0	0,0	0	0,0	0,0
7.	Izvanredni - ostali prihodi	0	0,0	0	0,0	0,0
8.	Izvanredni - ostali rashodi	0	0,0	0	0,0	0,0
9.	UKUPNI PRIHODI (1+3+5+7)	892.832	100,0	866.620	100,0	97,1
10.	UKUPNI RASHODI (2+4+6+8)	876.936	98,2	836.861	96,6	95,4
11.	Dobit ili gubitak prije oporezivanja (9-10)	15.895	1,8	29.759	3,4	187,2
12.	Porez na dobit	4.159	0,5	7.076	0,8	170,1
13.	Dobit ili gubitak razdoblja (11-12)	11.737	1,3	22.683	2,6	193,3

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Ukupni prihodi u 2017. godini smanjili su se za 2,9 % u odnosu na 2015. godinu uz paralelno smanjenje ukupnih rashoda koji su se za 4,6% smanjili u tekućoj godini. Iz sučeljavanja ukupnih prihoda i ukupnih rashoda dobijemo dobit ili gubitak oporezivanja. U slučaju Kraša bruto dobit iznosila je 29.759 tisuća kuna te je za 87,2 % veća u odnosu na 2015. godinu. Porez na dobit obračunat je po stopi od 18% (2015. 20%) sukladno zakonskim propisima na osnovicu koju čini razlika ostvarenih prihoda nad rashodima obračunskog razdoblja za koje se porezna osnovica utvrđuje. Polazna porezna osnovica uvećana je za amortizaciju iznad propisanog iznosa, 50% izdataka reprezentacije, 30% troškova za osobni prijevoz, troškove darovanja iznad propisanih svota, kamate između povezanih društava, vrijednosna usklađenja i otpise potraživanja, vrijednosna usklađenja zaliha te ostale rashode, dok je smanjena za prihode od dividendi, udjela u dobiti i državne potpore. Oduzimanjem poreza na dobit od bruto dobitka dobijemo dobit ili gubitak razdoblja, odnosno neto dobit u našem slučaju, koja je u tekućoj godini iznosila 22,683 tisuća kuna, te je za 93,3% veća u odnosu na 2015. godini. U ukupnim приходima dominiraju poslovni prihodi koji su se smanjili za 2,9% u odnosu na 2015. godinu. Iz računa dobiti i gubitka možemo analizirati učinkovitost poslovanja pomoću nekih pojedinih i skupnih pokazatelja. Pokazatelj je racionalni ili odnosni broj, što podrazumijeva da se jedna ekonomska veličina stavlja u odnos (dijeli) s drugom ekonomskom veličinom. Pokazatelje obično promatramo kao nositelje informacija koje su potrebne za upravljanje poslovanjem i razvojem poduzeća. Dakle,

pokazatelji se formiraju i računaju upravo radi stvaranja informacijske podloge za donošenje određenih poslovnih odluka.⁷

2.3 Pokazatelji ekonomičnosti⁸

Pokazatelji ekonomičnosti dijele odnos prihoda i rashoda i pokazuju koliko se prihoda ostvari po jedinici rashoda. Iz toga proizlazi da se ovi pokazatelji računaju na temelju podataka iz računa dobiti i gubitka.

Odnos ukupnih prihoda i ukupnih rashoda rezultira pokazateljem ukupne ekonomičnosti ili ekonomičnosti ukupnog poslovanja. **Ekonomičnost ukupnog poslovanja** za 2017. godinu iznosi 1,04 te se povećao u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio 1,02 i iz toga možemo zaključiti da je on zadovoljavajuć s obzirom da zadovoljava kriterij da mora biti veći od 1. Iz toga možemo interpretirati da Kraš d.d. stvara 1,04 kuna prihoda na 1 kunu rashoda.

Za kompleksnije sagledavanje poslovanja, osim prvog pokazatelja ekonomičnosti, potrebno je računati i one parcijalne pokazatelje ekonomičnosti. To su ekonomičnost prodaje, ekonomičnost financiranja i ekonomičnost izvanrednih aktivnosti.

Ekonomičnost financiranja u obje je godine bila negativna, odnosno iznosila je manje od 1, s obzirom da su financijski prihodi bili manji od financijskih rashoda. Iako ovaj pokazatelj nije zadovoljen, to ne utječe bitno na sveukupnu ekonomičnost poduzeća Kraš d.d., budući da je udio financijskih prihoda i rashoda u strukturi ukupnih prihoda i rashoda malen (manje od 2%).

⁷Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str. 243.)

⁸Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str. 245.)

2.4 Pokazatelji profitabilnosti⁹

Analizu profitabilnosti poslovanja poduzeća opravdano se svrstava u najvažnije pokazatelje financijske analize. Pokazatelji profitabilnosti su odnosi koji povezuju profit s prihodima iz prodaje i investicijama, a ukupno promatrani pokazuju ukupnu učinkovitost poslovanja poduzeća.

U kontekstu profitabilnosti najčešći pokazatelji su:

- neto profitna marža
- bruto profitna marža
- neto rentabilnost imovine (ROA)
- rentabilnost vlastitog kapitala (ROE)
- učinkovitost imovine

Neto marža profita izračunava se na temelju podataka iz računa dobiti i gubitka. Razlikuje se neto od bruto profitne marže, a razlika je u obuhvatu poreza u brojniku pokazatelja. Koeficijent neto profitne marže u 2017. godini iznosi 0,04, a u 2015. godini iznosio je 0,03.

Bruto marža profita pokazuje koliko sredstava ostaje poduzeću za podmirenje poreza i ostvarenje neto dobiti. Koeficijent bruto marže profita u 2017. godini iznosio je 0,05, a u 2015. godini 0,03.

Rentabilnost imovine (ROA) predstavlja povrat na imovinu i daje informaciju o tome koliko kuna dobitka poduzeće stvara po jednoj kuni ukupne imovine. Iz podataka vidimo da je kriterij u obje godine zadovoljen (što veći od 0), s tim da se koeficijent u 2017. povećao na 0,04 u odnosu na 2015. kada je iznosio 0,02.

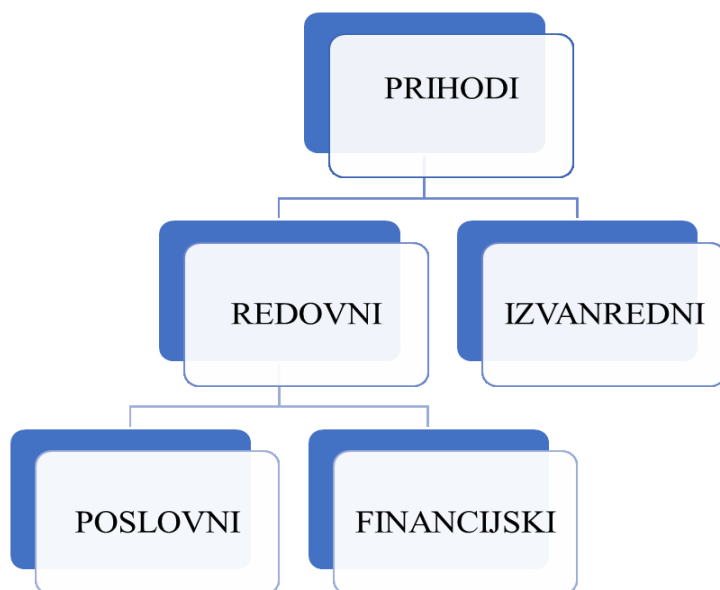
Rentabilnost vlastitog kapitala (ROE) predstavlja povrat na ukupni kapital, odnosno koliko kuna dobitka poduzeće ostvaruje po kuni uloženog kapitala. Iz izračuna možemo uvidjeti da se koeficijent u 2017. godini gotovo udvostručio te je iznosio 0,04 (2015. iznosi 0,021), odnosno Kraš d.d. je ostvarilo 4 lipe po jednoj kuni uloženog kapitala.

⁹Žager K.; Mamić Sačar I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008. (str.253.)

2.4.1 Prihodi¹⁰

Prihodi su povećanje gospodarskih vrijednosti u određenom vremenskom razdoblju i najčešće proizlaze iz poslovnih aktivnosti (prodaja proizvoda i usluga). Prihodi nastaju kao posljedica povećanja imovine ili smanjenja obveza, i to onog dijela koji će poslije utjecati na promjene u visini, tj. povećanju kapitala. Najčešći prihodi vezani su uz realizaciju poslovnih učinaka, tj. proizvoda i usluga. Stoga možemo reći da prihodi predstavljaju prodajne vrijednosti poslovnih učinaka kao i svi drugi oblici dobivenih naknada te drugi oblici povećanja imovine ili smanjenja obveza koji kao krajnji efekt imaju povećanje zarade. Ovisno o tome nastaju li redovito u poslovanju ili se javljaju samo povremeno, prihodi se dijele na redovne i izvanredne, kako je prikazano na slici.

Slika 1 Klasifikacija prihoda

Izvor slike: prema primjeru iz knjige Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.71)

¹⁰Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.70)

2.4.2 Poslovni prihodi¹¹

Redovni prihodi ostvaruju se prodajom proizvoda, odnosno njihovom realizacijom na tržištu. Redovni prihodi mogu nastati i prodajom trgovačke robe ili pružanjem usluga, ovisno o tome koja je priroda poslovanja nekog poslovnog subjekta. To su zapravo poslovni prihodi koji se najčešće pojavljuju, gotovo svakodnevno, i u strukturi prihoda čine najznačajniji dio. Sam iznos prihoda jednak je prodajnoj vrijednosti realiziranih proizvoda, robe ili pruženih usluga (bez PDV-a).

Tablica 3 Struktura poslovnih prihoda

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Prihodi od prodaje	867.150	97,7	852.686	99,0	98,3
2.	Ostali poslovni prihodi	20.211	2,3	8.603	1,0	42,6
3.	Ukupno	887.361	100,0	861.289	100,0	97,1

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Ukupni poslovni prihodi u 2017. godini iznosili su 861.289 tisuća kuna, odnosno 2,9% manje u odnosu na 2015. godinu. U strukturi očekivano dominiraju prihodi od prodaje koji čine 99% strukture. Najveći prihodi od prodaje ostvareni su prodajom u Hrvatskoj. Iako nisu značajno utjecali na rezultat, najveća promjena dogodila se u ostalim poslovnim prihodima, koji su se u odnosu na 2015. godinu smanjili za 57,4%, najviše iz razloga jer je došlo do smanjenja dobitaka od prodaje dugotrajne imovine

¹¹Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.70.)

2.4.3 Financijski prihodi¹²

Financijski prihodi također ulaze u skupinu redovnih prihoda, a rezultat su ulaganja višak raspoloživih novčanih sredstava. Višak novca poduzeće može uložiti u dionice, obveznice, itd. ili jednostavno može posuditi novac onome kome je trenutno potreban. U svakom slučaju stječe pravo na određenu naknadu u obliku prinosa na uložena sredstva, kao što je dividenda, tečajne razlike i ostalo. Takvi oblici naknada predstavljaju financijski prihod. Pored tih naknada u financijske prihode ulaze i pozitivne tečajne razlike.

Tablica 4 Struktura financijskih prihoda

Tek. broj	Naziv	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s povezanim poduzetnicima	1.582	28,9	2.706	50,8	171,0
2.	Kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	3.375	61,7	2.066	38,8	61,2
3.	Dio prihoda od pridruženih poduzetnika i sudjelujućih interesa	0	0,0	0	0,0	0,0
4.	Nerealizirani dobitci (prihodi) od financijske imovine	0	0,0	0	0,0	0,0
5.	Ostali financijski prihodi	514	9,4	559	10,5	108,7
6.	Ukupno	5.471	100,0	5.331	100,0	97,4

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Ukupni financijski prihodi u 2017. godini iznosili su 5.331 tisuća kuna, što je za 2,6% manje u odnosu na 2015. godinu. Najveća promjena dogodila se u stavci kamate, tečajne razlike, dividende i slični prihodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima, koje su iznosile 2.706 tisuća kuna i bilježe povećanje za 71% u odnosu na 2015. godinu. Podsjetimo, povezani poduzetnici koje poduzeće Kraš d.d. ima u svojem vlasništvu su Kraš-trgovina d.o.o., Karolina d.o.o., Kraš trgovina d.o.o. Široki Brijeg, Krašcommerce d.o.o. Ljubljana, Kraškomerc KRAŠ dooel Skopje, Kraš Commerce d.o.o. Beograd i Mira a.d. u Prijedoru.

¹²Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.71.)

2.4.4 Rashodi¹³

Rashodi su, suprotno od prihoda, smanjenje gospodarskih koristi u određenom obračunskom razdoblju u obliku odljeva ili smanjenja imovine ili povećanja obveza, što rezultira smanjenjem vlasničkog kapitala. Rashodi predstavljaju ona ulaganja u poslovni proces koji su nužni uvjet za obavljanje djelatnosti, koja su potrebna za ostvarenje odnosnih prihoda. U vrijednost rashoda uključuje se vrijednost utrošaka (sirovine, materijali, strojevi, energija, ljudski rad, itd.) koji su bili prijeko potrebni za stvaranje poslovnih učinaka (gotovih proizvoda). Rashodi se priznaju na temelju dokaza o njihovu nastanku izravnog sučeljavanja s odnosnim prihodima. Usporedno s prihodima, i ukupni rashodi iskazuju se u okviru tri skupine: poslovni, financijski i izvanredni rashodi.

2.4.5 Poslovni rashodi¹⁴

Poslovni rashodi, analogno poslovnim prihodima, su oni rashodi koji se odnose na temeljnu poslovnu djelatnost poduzeća. Odnosno, to su rashodi koji su sadržajno povezani s poslovnim prihodima, a u koje nisu uključeni financijski i izvanredni rashodi. Poslovni rashodi su jednaki troškovima razdoblja, koji se korigiraju (povećavaju ili smanjuju) za učinak promjene vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku u proizvodnoj djelatnosti, u odnosu prema početnom stanju.

¹³Parać B.:“*Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje*“,Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str.115-116)

¹⁴Parać B.:“*Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje*“, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str. 116)

Tablica 5 Struktura poslovnih rashoda

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	2015		2017		Index 6 (4/2)*100
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6
1.	Promjena vrijednosti zaliha proizvodnje u tijeku i gotovih proizvoda	-2.968	-0,3	-4.259	-0,5	143,5
2.	Materijalni troškovi	613.048	70,9	554.338	67,5	90,4
3.	Troškovi osoblja	187.751	21,7	199.271	24,2	106,1
4.	Amortizacija	34.557	4,0	34.815	4,2	100,7
5.	Ostali troškovi	30.872	3,6	28.544	3,5	92,5
6.	Vrijednosno usklađivanje	0	0,0	0	0,0	0,0
7.	Rezerviranja	0	0,0	0	0,0	0,0
8.	Ostali poslovni rashodi	1.729	0,2	9.094	1,1	525,9
9.	U k u p n o	864.990	100,0	821.802	100,0	95,0

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Ukupni poslovni rashodi u 2017. godini iznosili su 821.802 tisuće kuna, što je 5% manje u odnosu na 2015. godinu. Povećanje vrijednosti zaliha iskazano u izvještaju o sveobuhvatnoj dobiti za 2017. godinu u iznosu od 4.259 tisuća kuna (2015. godine iskazano je smanjenje vrijednosti zaliha u iznosu od 2.968 tisuća kuna) predstavlja dio troškova tijekom razdoblja, a koji nisu priznati kao rashod, već su kapitalizirani kao zaliha u obliku kratkotrajne imovine. U strukturi dominiraju materijalni troškovi koji su u tekućoj godini za 9,6% manji u odnosu na 2015. godinu. Najveća promjena dogodila se u ostalim poslovnim rashodima, koji u 2017. godini bilježe rast od 425,9% u odnosu na 2015. godinu.

2.4.6 Materijalni troškovi

Materijalni troškovi koji se iskazuju u propisanom sadržaju računa dobiti i gubitka obuhvaćaju sljedeće vrste troškova:

1. troškovi sirovina i materijala
2. troškovi prodane robe
3. ostali vanjski troškovi

1.) Troškovi sirovina i materijala te ugradbenih i rezervnih dijelova, ambalaže i sl. redovito su najznačajniji u proizvodnim djelatnostima, što znači da ih valja pažljivo planirati, pratiti i analizirati. Ovi troškovi predstavljaju njihovu realizaciju u prodanim proizvodima.

2.) Troškovi prodane robe odnose se na nabavnu vrijednost prodane robe u trgovačkoj djelatnosti koja se izravno sučeljava s odnosnim prihodima, a ostvarena razlika predstavlja trgovačku maržu.

3.) Ostali vanjski troškovi predstavljaju troškove koji nisu posebno specificirani po proizvodnim vrstama, a najčešće se odnose na razne usluge (proizvodne i neproizvodne), i to: usluge kooperanata, usluge tekućega i investicijskog održavanja, usluge promidžbe, intelektualne usluge, prijevozne usluge, komunalne usluge, usluge najma i sl.¹⁵

Tablica 6 Struktura materijalnih troškova

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Troškovi sirovina i materijala	369.110	60,2	322.361	58,2	87,3
2.	Troškovi prodane robe	152.695	24,9	154.259	27,8	101,0
3.	Ostali vanjski troškovi	91.243	14,9	77.718	14,0	85,2
4.	Ukupno	613.048	100,0	554.338	100,0	90,4

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Ukupni materijalni troškovi za 2017. godinu iznosili su 554.338 tisuća kuna, što je za 9,6% manje u odnosu na 2015. godinu. U strukturi nije bilo značajnijih promjena. U strukturi dominiraju troškovi sirovina i materijala koji čine 58,2% strukture materijalnih troškova.

2.4.7 Troškovi osoblja

Troškovi osoblja odnose se na troškove plaća i naknada plaća, s pripadajućim porezima i doprinosima zaposlenih radnika (radnika u radnom odnosu), a iskazuju se, prema propisanom obliku i sadržaju računa dobiti i gubitka, u okviru triju stavaka poslovnih rashoda:

- neto plaće i nadnice
- troškovi poreza i doprinosa iz plaća
- doprinosi na plaće

¹⁵Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str.122.-124.)

Pojam troškovi osoblja odnosi se na ukupne troškove plaća koji su za poduzetnika trošak rada, kao i ostali oblici primanja koji se smatraju plaćom u obračunskom razdoblju. Plaća je onaj dio troška osoblja koja nominalno pripada radniku, utvrđuje se zakonskim propisima, kolektivnim ugovorima, odnosno ugovorima o radu, a koja se u praksi najčešće naziva BRUTO 1.

Neto plaća je onaj dio plaće koji se u praksi (pogrešno) naziva plaćom, a koji preostaje nakon što se iz plaće Bruto I podmire doprinos za obvezno mirovinsko osiguranje, porez i prirez na porez na dohodak, koje nominalno snosi radnik, odnosno zaposlenik. Naravno, sastavni dio neto plaće (plaće po odbitku poreza i doprinosa iz plaća) koja se, u pravilu, doznajuje na tekući račun radnika u banci jesu i možebitne obustave iz neto plaće (krediti, alimentacije...)

Dakle, u računu dobiti i gubitka, pod stavkom neto plaće i nadnice, iskazuje se iznos neto plaće i naknada neto plaće, pod stavkom troškovi poreza i doprinosa iz plaće prikazani su iznosi obračunatog poreza na dohodak, prireza i doprinosa za mirovinsko osiguranje, a pod stavkom doprinosi na plaće iskazani su troškovi doprinosa za osnovno zdravstveno osiguranje, doprinosa za slučaj ozljede i profesionalnog oboljenja na poslu te doprinosa za zapošljavanje.¹⁶

Tablica 7 Neto plaće i nadnice

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	<i>Neto plaće i nadnice</i>	112.294	59,8	120.659	60,6	107,4
2.	<i>Troškovi poreza i doprinosa iz plaća</i>	48.127	25,6	50.018	25,1	103,9
3.	<i>Doprinosi na plaće</i>	27.329	14,6	28.593	14,3	104,6
4.	Ukupno	187.751	100,0	199.271	100,0	106,1

Izvor: *Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.*

Ukupni troškovi osoblja u 2017. godini iznosili su 199.271 tisuća kuna i povećali su se za 6,1% u odnosu na 2015. godinu. Iz strukture, točnije iz stavke neto plaće i nadnice, možemo doći do izračuna prosječne plaće u 2017. godini, i to tako da stavku neto plaće i nadnice podijelimo s brojem zaposlenika u obračunskom razdoblju te dobiveni broj podijelimo s 12 mjeseci, koliko traje obračunsko razdoblje. Dakle, prosječna mjesečna neto plaća u 2017. godini iznosila je 6.206,00 kuna, a u 2015. godini 5.930,00 kuna. Usporedbe radi, prosječna mjesečna neto plaća u

¹⁶Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str. 125.-126.)

2017. godini u Republici Hrvatskoj iznosila je 5.985 kuna (2015. godine iznosila je 5.711 kuna).¹⁷

2.4.8 Amortizacija

Amortizacija je, najjednostavnije rečeno, postupno trošenje stavaka dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine (osnovnih sredstava) na teret rashoda obračunskog razdoblja, odnosno postupni prijenos dijela nabavne vrijednosti dugotrajne imovine na gotovi proizvod (ako je riječ o proizvodnoj djelatnosti).¹⁸

Dakle, s ekonomskog stajališta, amortizacija je trošak, odnosno rashod koji nastaje kao posljedica postupnog trošenja (iskorištavanja, iscrpljivanja) ekonomskih koristi sadržanih u dugotrajnoj imovini koja se amortizira. Odnosno, za iznos obračunate amortizacije povećavaju se rashodi u računu dobiti i gubitka, a istodobno se umanjuje knjigovodstvena vrijednost dugotrajne imovine u bilanci.

S financijskog stajališta, amortizacija je tzv. nenovčani trošak, jer u razdoblju u kojemu se iskazuje trošak, za razliku od drugih troškova (materijala, plaća, usluga...), ne uzrokuje novčani odljev.

Koja se imovina amortizira?¹⁹

Obračunu amortizacije podliježu sve stvari i prava dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine koje ispunjavaju sljedeće kriterije:

- kojima je vijek uporabe duži od jedne godine
- koje imaju ograničen vijek trajanja
- koje se nalaze u poslovnoj funkciji

¹⁷https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_25_500.html (pristupano 3.12.2018.)

¹⁸Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str.132.-133.)

¹⁹Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str.133)

Koja se imovina ne amortizira?

Polazeći od prethodno spomenutih uvjeta za obračun amortizacije, amortizaciji ne podliježu:

- zemljište (poljoprivredno, građevinsko), jer se smatra da ima neograničen vijek uporabe i ne troši se
- šume i slična obnovljiva prirodna bogatstva
- spomenici kulture
- umjetnička djela
- stvari i prava dugotrajne imovine koji su u postupku nabave
- predujmovi daniza nabavu dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine
- stvari koje su već otpisane (amortizirane), a još se upotrebljavaju
- osnivački izdatci
- ulaganja u nekretnine čija se vrijednost prati po metodi fer vrijednosti
- dugotrajna imovina namijenjena prodaji

U financijskom izvješću Kraš d.d. stoji kako se amortizacija obračunava tako da se nabavna vrijednost imovine, osim zemljišta i investicija u tijeku otpisuje tijekom procijenjenog korisnog vijeka imovine primjenom pravocrtne metode. Prosječni procijenjeni korisni vijek trajanja pojedine imovine je, kako slijedi iz izvješća.²⁰

Tablica 8 Prosječni procijenjeni korisni vijek trajanja pojedine imovine

OPIS	2015.	2017.
Građevinski objekti	10-66 godina	10-66 godina
Postrojenja i oprema	4-10 godina	4-10 godina
Transportna sredstva	4-10 godina	4-10 godina

Izvor slike: prema primjeru iz web stranice: <http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf> (str.24.)

²⁰<http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf>, (str.24.)

Obračun amortizacije obavlja se po pojedinačnim sredstvima do amortizirajućeg iznosa. Amortizirajući iznos u pravilu je jednak trošku imovine, osim ukoliko je procijenjeno da je ostatak vrijednosti značajan. Nekretnine, postrojenja i oprema i svaki njihov značajan dio prestaju se priznavati u trenutku otuđivanja ili kada se njihovim korištenjem ne očekuju buduće ekonomske koristi. Dobici ili gubici nastali otuđivanjem ili rashodovanjem određenog sredstva utvrđuju se kao razlika između prihoda od prodaje i knjigovodstvenog iznosa tog sredstva i priznaju dobit ili gubitak.

Što se tiče iznosa amortizacije u obračunskom razdoblju, ona je u 2017. godini iznosila 34.815 tisuća kuna te se nije značajno povećala u odnosu na 2015. godinu.

2.4.9 Financijski rashodi

Financijski rashodi ili rashodi financiranja nastaju uglavnom kao posljedica korištenja tuđih novčanih sredstava. Iznos tih rashoda odražava uspješnost vođenja financijske politike poduzeća. Kao najčešći rashodi pojavljuju se kamate koje poduzeće mora dati kao naknadu za korištena tuđa sredstva, negativne tečajne razlike, korekcije vrijednosti (smanjenje) financijskih plasmana i tome slično.²¹

Tablica 9 Struktura financijskih rashoda

(tis.kuna)

Tek. br.	N a z i v	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Kamate, tečajne razlike, i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima	408	3,4	979	6,5	239,6
2.	Kamate, tečajne razlike i drugi rashodu iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama	11.537	96,6	14.072	93,4	122,0
3.	Nerealizirani gubitci (rashodi) od financijske imovine	1	0,0	0	0,0	0,0
4.	Ostali financijski rashodi	0	0,0	9	0,1	0,0
5.	Ukupno	11.946	100,0	15.060	100,0	126,1

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

²¹Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008., (str.72.)

Ukupni financijski rashodi iznosili su 15.06 tisuća kuna, što predstavlja povećanje za 26,1% u odnosu na 2015. godinu. U strukturi dominiraju kamate, tečajne razlike i drugi rashodi iz odnosa s nepovezanim poduzetnicima i drugim osobama, koje čine 93,4 % ukupne strukture te su u 2017. godini narasli za 22% u odnosu na prethodno razdoblje. Iako ne čini značajan udio u ukupnoj strukturi, najveća promjena dogodila se u stavci kamate, tečajne razlike i drugi rashodi s povezanim poduzetnicima, koje bilježe rast od 139,6% u odnosu na prethodno razdoblje.

2.5 Financijski rezultat

Financijski rezultat u računu dobiti i gubitka utvrđuje se na razini ukupnih prihoda i rashoda (od poslovnih i financijskih aktivnosti, udjela u dobiti, odnosno u gubitku pridruženih poduzetnika te izvanrednih-ostalih aktivnosti). Sučeljavanjem ukupnih prihoda i ukupnih rashoda, utvrđuje se ukupni (bruto) financijski rezultat poslovanja, koji može biti pozitivan ili negativan.²²

Tablica 10 Struktura financijskog rezultata

(tis. kuna)

Tek. br.	N a z i v	2015		2017		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Iz poslovnih aktivnosti	22.371	140,7	39.487	132,7	176,5
2.	Iz financijskih aktivnosti	-6.475	-40,7	-9.728	-32,7	150,2
3.	Od udjela kod pridruženih poduzetnika	0	0,0	0	0,0	0,0
4.	Iz izvanrednih - ostalih aktivnosti	0	0,0	0	0,0	0,0
5.	Ukupno	15.895	100,0	29.759	100,0	187,2

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Ukupni financijski rezultat u 2017. godini iznosio je 29.759 tisuća kuna, što je 87,2% više u odnosu na 2015. godinu. U strukturi je došlo do značajnijih promjena. U 2017. godini rezultat iz poslovnih aktivnosti povećao se za 76,5%, iako je došlo do smanjenja prihoda od prodaje, poduzeće je uspjelo smanjiti poslovne rashode, i to najviše u materijalnim troškovima. Rezultat iz financijskih aktivnosti je negativan te se smanjio za 50% u odnosu na 2015. godinu, najviše zbog gubitka od negativnih tečajnih razlika, s obzirom da je tržište nabave domaće i inozemno. Rezultat od izvanrednih aktivnosti i udjela kod pridruženih poduzetnika nije bilo.

²²Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str.159.)

3 FINANCIJSKO STANJE

Financijsko stanje analizirat ćemo na temelju podataka iz bilance poduzeća Kraš d.d. za 2015. i 2017. godinu.

3.1 Bilanca

Bilanca je, jedan od temeljnih financijskih izvještaja, koji pokazuje obujam i strukturu imovine, obveza i kapitala, kojim društvo raspolaže na određeni dan redovito na kraju poslovne godine. Stoga, spomenuti financijski izvještaj pokazuje financijski položaj (stanje) poduzeća i to na određeni dan, za razliku od računa dobiti i gubitka, koji pokazuje elemente aktivnosti (prihode i rashode) i uspješnost tijekom obračunskog razdoblja.

Za bilancu još kažemo da je dvostruki prikaz imovine poduzeća, promatrane s dvaju različitih aspekata: jedanput se prikazuje što imamo (pojavnii oblik), a drugi put odakle nam to što imamo, tj. podrijetlo ili izvor te imovine. S obzirom na to da bilanca prikazuje imovinu poduzeća s dva različita aspekta, to upućuje i na nužnost postojanja vrijednosne jednakosti, odnosno bilančne ravnoteže između aktive i pasive.

Temeljni segmenti bilance, sukladno njezinom pojmovnom određenju, jesu imovina, odnosno sredstva (aktiva) s jedne strane, i kapital i obveze (pasiva), odnosno izvori financiranja ukupno raspoložive imovine (aktive), s druge strane.

Aktiva bilance pokazuje obujam i strukturu imovine (sredstava) koji poduzeće ima, kontrolira i upotrebljava na određeni dan. Ona proizlazi iz prošlih događaja i od kojeg se očekuju buduće ekonomske koristi.²³

Pasiva bilance pokazuje iz kojih se izvora (vlastitih/tuđih) financira imovina iskazana u aktivi bilance. Ona je dakle, svojevrsno naličje aktive. Jasno, zbroj aktive uvijek je jednak zbroju pasive, što je temeljni odnos i potvrda ravnoteže u bilanci. Iz spomenutog se može izvesti i sljedeći odnos između ključnih segmenta bilance, što je značajno za razumijevanje i čitanje bilance: Ukupna imovina = Kapital + Obveze²⁴

²³Parać B.:*“Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje“*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013., (str.175.)

²⁴Parać B.:*“Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje“*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013., (str.235.)

Tablica 11 Skraćena bilanca

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	%	Svota	%	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Potraživanja za upisani, a neupl. kapital	0	0,0	0	0,0	0,0
2.	Dugotrajna imovina	564.011	53,4	546.390	52,3	96,9
3.	Kratkotrajna imovina	481.641	45,6	496.328	47,5	103,0
4.	Plać. trošk. bud. razd. i obračunani prihodi	9.841	0,9	1.185	0,1	12,0
I.	UKUPNO AKTIVA (1+2+3+4)	1.055.494	100,0	1.043.902	100,0	98,9
5.	Kapital i rezerve	562.755	53,3	588.167	56,3	104,5
6.	Rezerviranja	0	0,0	0	0,0	0,0
7.	Dugoročne obveze	132.220	12,5	134.163	12,9	101,5
8.	Kratkoročne obveze	357.735	33,9	316.588	30,3	88,5
9.	Odgođ. plać. trošk. i prihod bud. razdoblja	2.784	0,3	4.985	0,5	179,1
II.	UKUPNO PASIVA (5+6+7+8+9)	1.055.494	100,0	1.043.902	100,0	98,9

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupna aktiva i pasiva iznosili su 1.043.902 tisuće kuna, što je za 1,1% manje u odnosu na dan 31. prosinca 2015. godine. U aktivi je došlo do povećanja kratkotrajne imovine, a smanjila se dugotrajna imovina i plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi, što je najveća promjena u strukturi od 88%. U pasivi su se smanjile kratkoročne obveze, a rasle su dugoročne obveze, kapital i rezerve i stavka odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja, koja bilježi najznačajniju promjenu u pasivi.

U razmatranju financijskog položaja posebno je bitna struktura imovine, struktura obveza i kapitala, kao i njihova međusobna povezanost i uvjetovanost.

Stoga bilanca mora dati odgovore, između ostalog i na sljedeća pitanja:²⁵

- Kakva je financijska snaga poduzeća?
- Kakva je likvidnost poduzeća i da li je poduzeće uopće likvidno?
- Kakva je zaduženost poduzeća?
- Kakva je horizontalna financijska struktura, tj. u kojem je omjeru imovina financirana iz vlastitih i tuđih izvora?
- Kakav je položaj promatranog poduzeća u odnosu na prethodno razdoblje, u odnosu prema poduzećima slične djelatnosti itd?

²⁵Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.53.)

Da bismo mogli odgovoriti na neka od tih pitanja, potrebni su nam pokazatelji koje obično promatramo kao nositelje informacija koje su potrebne za upravljanje poslovanjem i razvojem poduzeća. Kao i u računu dobiti i gubitka, pokazatelji se formiraju i računaju upravo radi stvaranja informacijske podloge za donošenje određenih poslovnih odluka.

Iz prikazane bilance možemo izračunati koeficijente likvidnosti i solventnosti. Pojam likvidnosti označava sposobnost poduzeća da nenovčanu imovinu brzo i bez gubitaka pretvori u novac, odnosno sposobnost subjekta da podmiruje svoje dospjele obveze u rokovima dospijea. Druga definicija izjednačava likvidnost i solventnost, odnosno sposobnost podmirenja dospjelih obveza u rokovima dospijea, tj. strukturu bilance kod koje je imovina veća od dugova.

Pokazatelji likvidnosti mjere sposobnost poduzeća u kontekstu sposobnosti podmirenja dospjelih kratkoročnih obveza. Najčešći eksplicirani pokazatelji likvidnosti su koeficijent trenutne likvidnosti, koeficijent ubrzane likvidnosti, koeficijent tekuće likvidnosti i koeficijent financijske stabilnosti. Svi navedeni pokazatelji računaju se na temelju pokazatelja iz bilance.

3.2 Pokazatelji likvidnosti

Pokazatelji likvidnosti mjere sposobnost poduzeća u kontekstu sposobnosti podmirenja dospjelih kratkoročnih obveza. Najčešći eksplicirani pokazatelji likvidnosti su koeficijent trenutne likvidnosti, koeficijent ubrzane likvidnosti, koeficijent tekuće likvidnosti i koeficijent financijske stabilnosti.

Koeficijent trenutne likvidnosti ukazuje na sposobnost poduzeća za trenutačno podmirenje obveza. Prema tome, logično je da je u brojniku ovog pokazatelja novac. Ovaj pokazatelj korisnika informacija o likvidnosti lako može dovesti u zabludu. Primjerice, ako je na dan utvrđivanja koeficijenta trenutne likvidnosti na žiro račun stigla značajna uplata, taj koeficijent može biti relativno visok i korisnik može zaključiti kako poduzeće nema problema s likvidnošću, što ne mora biti tako. Koeficijent trenutne likvidnosti poduzeća Kraš d.d. u 2017. godini iznosio je 0,23, što predstavlja značajan rast u odnosu na 2015. godinu kada je iznosio 0,076. To znači da je poduzeće u stanju podmiriti približno 23% svojih kratkoročnih obveza novcem, kojim raspolaže na računima u banci.

Koeficijent tekuće likvidnosti u pravilu bi trebao iznositi više od 2. Ako poduzeće želi održavati tekuću likvidnost na normalnoj razini i izbjeći situaciju nepravodobnog plaćanja

obveza, tada na raspolaganju mora imati, u pravilu, dvostruko više kratkotrajne imovine nego što ima kratkoročnih obveza. Kada usporedimo kratkotrajnu imovinu i kratkoročne obveze društva Kraš d.d., dobijemo koeficijent tekuće likvidnosti za 2017. godinu koji je iznosio 1,57 (2015. godine bio je 1,35). Iako koeficijent tekuće likvidnosti nije zadovoljen, poduzeće Kraš d.d. može se smatrati likvidnim, s obzirom da i dalje ima Kratkotrajnu imovinu veću od kratkoročnih obveza te je zabilježen pozitivan trend kretanja u odnosu na 2015. godinu, koji se očekuje i u budućem razdoblju.

Koeficijent ubrzane likvidnosti daje informaciju o tome s koliko kuna kratkotrajne financijske imovine (novac i potraživanja) poduzetnik raspolaže na jednu kunu kratkoročnih obveza. Uobičajeno se ističe kako bi njegova vrijednost trebala biti veća ili jednaka 1, što znači da bi poduzeće koje želi održavati normalnu likvidnost moralo imati brzo unovčive minimalno toliko koliko ima kratkoročnih obveza. Dakle, u slučaju društva Kraš koeficijent ubrzane likvidnosti bio je zadovoljavajuć, odnosno veći od 1 u obje godine.²⁶

Prethodno su istaknuti zahtjevi da koeficijent ubrzane likvidnosti bude 1 ili veći od 1, dok koeficijent tekuće likvidnosti mora biti 2 ili veći od 2. Postavlja se pitanje mora li uvijek biti tako i što ako su ti koeficijenti manji od zadanih granica. Znači li to da je promatrano poduzeće nelikvidno ili nedovoljno likvidno? Naravno, ne mora uvijek biti tako, što znači da poduzeće svoju likvidnost može održavati i s koeficijentom tekuće likvidnosti koji je manji od 2 (primjerice 1,57 u 2017. godini), dok neko drugo poduzeće koje ima visok koeficijent tekuće likvidnosti (primjerice 2,2) može doći u problem zbog nepravodobnog izvršavanja obveza. Prema tome, problematika likvidnosti ne može se opisati i razumijevati na temelju nekoliko relativnih odnosa, već treba razmotriti čitav niz čimbenika koji utječu na likvidnost poduzeća i potrebnu veličinu koeficijenata kojima se mjeri likvidnost. U kontekstu čimbenika koji utječu na likvidnost, prije svega, treba istaknuti:

- vrstu djelatnosti (nije svejedno navi li se poduzeće proizvodnjom kruha ili proizvodnjom brodova ili se možda radi o trgovini tehničkom robom)
- strukturu imovine (misli se, prije svega, na strukturu kratkotrajne imovine, a zatim i na strukturu ukupne aktive)

²⁶Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.;(str. 92.)

- strukturu obveza (misli se, prije svega, na strukturu kratkoročnih obveza, a zatim na strukturu ukupnih obveza te na strukturu ukupne pasive)
- aktivnost poduzeća mjerena koeficijentom obrta i trajanjem obrta (u tom kontekstu zasigurno je najznaniji koeficijent obrta ukupne imovine iako se u našim uvjetima najviše pažnje posvećuje trajanju naplate potraživanja)²⁷

Koeficijent financijske stabilnosti predstavlja omjer dugotrajne imovine i kapitala uvećanog za dugoročne obveze, odnosno je li dugotrajna imovina pokrivena dugoročnim izvorima (kapitalom i rezervama+dugoročnim obvezama). Ovaj pokazatelj, po definiciji, mora biti manji od 1 jer poduzeće dio svoje kratkotrajne imovine mora financirati iz kvalitetnih dugoročnih izvora, tj. radnog kapitala. Smanjenje koeficijenta financijske stabilnosti, za razliku od ostalih pokazatelja likvidnosti, pozitivna je tendencija, što znači da se u tom slučaju likvidnost i financijska stabilnost povećavaju jer se sve manji dio glavnice i dugoročnih obveza koristi za financiranje dugotrajne, a sve veći dio koristi za financiranje kratkotrajne imovine. Jednostavnije rečeno, ako se koeficijent financijske stabilnosti smanjuje, to znači da dolazi do povećanja neto radnog kapitala. Ako je vrijednost ovog pokazatelja veća od 1, to znači da poduzeće nema radnog kapitala, već da postoji "deficit radnog kapitala". Koeficijent financijske stabilnosti poduzeća Kraš u 2017. godini iznosio je 0,76 i prema gore navedenim uvjetima možemo zaključiti da je poduzeće bilo financijski stabilno.²⁸

Neto radni kapital utvrđuje se kao razlika između kratkotrajne imovine i kratkoročnih obveza te pokazuje koliko je kratkotrajne imovine financirano iz kratkoročnih izvora. Ako poduzeće ima više neto radnog kapitala, to znači da je njegova likvidnost i financijska stabilnost veća. Upravo zbog toga neto radni kapital često se naziva rezervom likvidnosti, rezervom financijske stabilnosti ili rezervom sigurnosti poslovanja. Analizirajući i uspoređujući rezultate društva Kraš d.d., dobijemo u uvid sljedeće rezultate: neto radni kapital u 2017. godini iznosio je 179.740 tisuća kuna, te tako bilježi znatan rast u odnosu na 2015. godinu, kada je iznosio 123.907 tisuća kuna.

²⁷Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008. (str. 249.-250.)

²⁸Žager K.; Mamić Sačer I.kzg.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str. 250.)

3.3 Pokazatelji solventnosti

Iz tablice pokazatelja solventnosti možemo doći do izračuna koeficijenta koji nam daju odgovore da li je poduzeće solventno, odnosno da li može plaćati na vrijeme dospjele obveze.

Koeficijent zaduženosti u 2017. godini iznosio je 0,44 (u 2015. godini iznosio je 0,47), što znači da je u 2015. godini 44% imovine financirano iz tuđeg kapitala, odnosno obveza, a u 2017. godini taj postotak je iznosio na 47%. Treba naglasiti da su ovi koeficijenti blizu 0,5, koji se smatra idealnim koeficijentom u poslovanju. Na izračunati koeficijent zaduženosti nadovezuje se **koeficijent vlastitog financiranja**, koji je u 2017. godini iznosio 0,56, što je relativno dobro za poduzeće, s obzirom da je glavni kriterij za poduzeća u Republici Hrvatskoj koeficijent samofinanciranja mora biti veći od 0,3.

Koeficijent financiranja daje informaciju o svoti ukupnih obveza u odnosu na jednu kunu kapitala i rezervi poduzetnika odnosno daju informaciju o odnosu tuđih i vlastitih izvora financiranja. Standardno bi trebao iznositi 1, a maksimalno 2,33. Koeficijent financiranja poduzeća Kraš d.d.u 2017. godini iznosio je 0,77 te bilježi negativnu tendenciju, budući da je koeficijent financiranja u 2015. godini iznosio 0,87. Do smanjenja je došlo zbog smanjenja kratkoročnih obveza te zbog povećanja kapitala i rezervi.²⁹

Pokriće troškova kamata pokazuje koliko kamate pokrivena ostvarenim iznosom bruto dobiti, a računa se na temelju podataka iz računa dobiti i gubitka. Pokriće troškova kamata poduzeća Kraš d.d. u 2017. godini iznosilo je 1,98 te bilježi pozitivan trend kretanja, budući da je koeficijent u 2015. godini iznosio 1,33. U slučaju povećanja pokrića troškova kamata moguće je zaključiti da dolazi do smanjenja zaduženosti.³⁰

Faktor zaduženosti daje informaciju o tome koliko je godina poduzeću potrebno da podmiri ukupne obveze iz dobitka financijske godine uvećanog za amortizaciju. Faktor zaduženosti bi trebao iznositi maksimalno 5 godina, a faktor zaduženosti veći od 5 ukazuje na prekomjernu zaduženost poduzeća. Dakle, kod poduzeća Kraš d.d.u 2017. godini faktor zaduženosti nije zadovoljavajući, budući da je iznosio gotovo dvostruko više od dopuštenog, odnosno 11,92, što znači da je poduzeću potrebno skoro 12 godina kako bi iz zadržane dobiti i amortizacije

²⁹Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.; (str. 95.)

³⁰Žager K.; Mamić Sačer I.kzg.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str. 259.)

podmirilo ukupne obveze. Iako taj podatak ne zadovoljava glavni kriterij, zabilježeno je smanjenje razdoblja zaduženosti, s obzirom da je poduzeću u 2015. godini bilo potrebno 17 godina kako bi iz zadržane dobiti i amortizacije podmirilo ukupne obveze.³¹

Ispunjeno je **zlatno bankarsko pravilo**, tj. pravilo koje nam pokazuje u kojem omjeru kapital i dugoročne obveze financiraju dugotrajnu imovinu, gdje koeficijent mora biti veći od 1. Isto tako ispunjeno je i **zlatno bilančno pravilo**, odnosno pravilo koje pokazuje u kojem omjeru je dugotrajna imovina financirana vlastitim kapitalom. EVA (economic value added) nam govori dali je društvo uspješno poslovalo te pokazuje stvara poduzeće ekonomsku vrijednost, a može poslužiti i kao mjera sustava za poticanje vrhovnog menadžmenta.

U 2017. godini EVA je iznosila -17.203 tisuće kuna, što je, iako negativna, značajno bolje usporedno s 2015. kada je iznosila -31.262 tisuće kuna. Posljedica negativne EVA-e predstavlja da društvo Kraš d.d. smanjuje svoju ekonomsku snagu, odnosno "jede" svoju supstancu. Neto preostali profit, dobiven razlikom između neto dobitka poslovne godine i tržišne cijene vlastitog kapitala uloženog u društvo, u 2017. godini iznosio je -32.262 tisuće kuna.

3.4 Imovina (aktiva)

Imovina u bilanci predstavlja ekonomske resurse kojima se poduzeće koristi u ostvarivanju svoje djelatnosti, odnosno prikazuje se sva imovina koju poduzeće kontrolira na određeni dan. Resursi mogu biti različiti (novac, oprema, građevinski objekti, zalihe robe, energija...), no u bilanci se ne prikazuju baš svi resursi, već samo oni koji su u skladu s računovodstvenim propisima zadovoljavaju određene uvjete. Prije svega to su sljedeći uvjeti:

- resurs je u vlasništvu poduzeća
- ima mjerljivu vrijednost
- od resursa se može očekivati buduća ekonomska korist

Za ocjenu financijskog položaja društva u bilanci prikazuju se samo oni oblici imovine koji su u vlasništvu poduzeća, odnosno koji su pod njegovom kontrolom. To znači da imovina koja je

³¹Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.; (str. 95.)

posuđena, odnosno iznajmljena od nekog drugog poslovnog subjekta, neće biti prikazana u našoj bilanci, već u bilanci subjekta koji tu imovinu iznajmljuje.³²

Sukladno potrebama za detaljnijim informacijama, imovina koja se uobičajeno sistematizira u izvještaju prikazuje se prema određenim kriterijima. Tako se u pojavnom obliku sistematizira na materijalnu i nematerijalnu imovinu

Materijalna imovina predstavlja sve one oblike imovine koji imaju fizički, materijalni oblik (zgrade, postrojenja, oprema, zalihe...), dok nematerijalni oblici imovine nisu okom vidljivi, ali pridonose ostvarivanju poslovnog zadatka i zadovoljavaju prethodno navedene uvjete koje resurs mora zadovoljavati da bi bio prikazan kao imovina. To su najčešće razna zakonska i ugovorna prava kao što su patenti, licence, koncesije i sl. Osim imovine u aktivi bilance nalazi se pozicija "potraživanja za upisani, a neuplaćeni kapital", koja daje informaciju o svoti koju su dioničari ili članovi društva s ograničenom odgovornošću na datum bilance dužni uplatiti dionice (u d.d.-u) ili udjele (u d.o.o.-u).³³

Imovina se sistematizira i prema funkciji koju obavlja u poslovnom procesu, odnosno vremenu očekivane transformacije u novčani oblik. Uvažavajući navedeno, imovina se sistematizira u dvije osnovne grupe.

To su:

1. dugotrajna imovina (stalna ili fiksna imovina)
2. kratkotrajna imovina (tekuća ili obrtna imovina)³⁴

3.4.1 Dugotrajna imovina

Dugotrajna ili stalna imovina je onaj dio imovine koji se pretvara u novčani oblik u razdoblju duljem od jedne godine. Ona se, u pravilu, postupno troši (amortizira) i zadržava svoj pojavni oblik tijekom čitavog korisnog vijeka uporabe. U strukturi dugotrajne imovine obično se razlikuje materijalna (opipljiva) od nematerijalne (neopipljive) imovine. Osim toga, postoji još i

³²Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.54.)

³³Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.55.)

³⁴Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.55.)

financijska dugotrajna imovina te potraživanja koja se unovčavaju u roku duljem od godine dana. Prema pravilima, dugotrajna imovina sistematizira se na materijalnu imovinu, nematerijalnu imovinu, financijsku imovinu i dugotrajna potraživanja.³⁵

Tablica 12 Struktura dugotrajne imovine

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Nematerijalna imovina	278	0,0	1.004	0,2	361,9
2.	Materijalna imovina	404.430	71,7	356.618	65,3	88,2
3.	Financijska imovina	156.406	27,7	186.199	34,1	119,0
4.	Potraživanja	0	0,0	0	0,0	0,0
5.	Odgođena porezna imovina	2.898	0,5	2.569	0,5	88,6
6.	U k u p n o	564.011	100,0	546.390	100,0	96,9

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupna dugotrajna imovina iznosila je 546.390 tisuća kuna, što je 3,1% manje u odnosu na 2015. godinu. Najveća promjena dogodila se u dugotrajnoj nematerijalnoj imovini, koja na dan 31. prosinca 2017. bilježi rast od 261,9% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. U strukturi dominiraju dugotrajna materijalna imovina i dugotrajna financijska imovina sa 65,3, odnosno 34,1 postotnih poena.

3.4.2 Dugotrajna materijalna imovina

Dugotrajna materijalna imovina je onaj dio imovine koji ima materijalni, odnosno fizički oblik, koji se mijenja tijekom korisnog vijeka uporabe. To su, prije svega, prirodna bogatstva (zemljišta, šume). Osim toga, najznačajniji dio dugotrajne imovine su zgrade, oprema, postrojenja, transportna sredstva, pogonski i poslovni inventar, krupni alati i sl.³⁶

³⁵Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.57.-58.)

³⁶Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.58.)

Tablica 13 Struktura dugotrajne materijalne imovine

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Zemljište	67.900	16,8	67.901	19,0	100,0
2.	Građevinski objekti	186.331	46,1	165.800	46,5	89,0
3.	Postrojenja i oprema	91.604	22,7	79.812	22,4	87,1
4.	Alati, pog. Inventar i transportna imovina	12.891	3,2	10.004	2,8	77,6
5.	Biološka imovina	1.696	0,4	1.292	0,4	76,2
6.	Predujmovi za materijalnu imovinu	610	0,2	88	0,0	14,5
7.	Materijalna imovina u pripremi	20.235	5,0	9.787	2,7	48,4
8.	Ostala materijalna imovina	1.697	0,4	973	0,3	57,3
9.	Ulaganje u nekretnine	21.464	5,3	20.960	5,9	97,7
10.	U k u p n o	404.430	100,0	356.618	100,0	88,2

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupna dugotrajna materijalna imovina iznosila je 356.618 tisuća kuna te bilježi smanjenje od 11,2% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. U strukturi je došlo do značajnijih smanjenja, a najveće smanjenje dogodilo se u strukturi "predujmovi za materijalnu imovinu", koji su manji za 85,5% u odnosu na 31.12.2015. godinu, te isto tako u strukturi "materijalna imovina u pripremi", koja je na dan 31. prosinca 2017. godine za 51,6% manja u odnosu na isti dan 2015. godine. U strukturi dominiraju građevinski objekti s 46,5 postotnih poena te postrojenja i oprema s 22,4 postotnih poena.

3.4.3 Dugotrajna nematerijalna imovina

Nematerijalna imovina je dio stalne imovine koja nema materijalni, dodirljiv oblik, ali od koje poduzeće očekuje neku ekonomsku korist. To su specifična ulaganja, kao npr. izdaci za istraživanje i razvoj, patenti, licencije, koncesije, zaštitni znak, goodwill i sl.³⁷

³⁷Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.58.)

Tablica 14 Struktura dugotrajne nematerijalne imovine

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Izdatci za razvoj	0	0,0	0	0,0	0,0
2.	Koncesije, patenti, licencije, robne i uslužne marke, softver i ostala prava	278	100,0	420	41,9	151,5
3.	Goodwill	0	0,0	0	0,0	0,0
4.	Predujmovi za nabavu nematerijalne imovine	0	0,0	0	0,0	0,0
5.	Nematerijalna imovina u pripremi	0	0,0	584	58,1	0,0
6.	Ostala nematerijalna imovina	0	0,0	0	0,0	0,0
7.	Ukupno	278	100,0	1.004	100,0	361,9

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupna dugotrajna nematerijalna imovina iznosila je 1.004 tisuće kuna, što je za 261,9% više u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Najznačajnija promjena dogodila se u stavci nematerijalna imovina u pripremi, koja ujedno zauzima najveći udio u strukturi, iznosila je 584 tisuće kuna, a na dan 31. prosinca 2015. je nije bilo. Druga preostala stavka, koja čini strukturu dugotrajne nematerijalne imovine, koncesije, patenti, licence, robne i uslužne marke, softver i ostala prava, na dan 31. prosinca 2017. godine bilježe povećanje za 51,5% u odnosu na isti dan 2015. godine.

3.4.4 Dugotrajna financijska imovina

Dugotrajna financijska imovina onaj je oblik imovine koji nastaje ulaganjem slobodnih novčanih sredstava na rok dulji od jedne godine. Najčešći oblici dugotrajne financijske imovine pojavljuju se prilikom ulaganja novca u dugoročne vrijednosne papire (dionice, obveznice i sl.) te posuđivanjem novca, odnosno davanjem kredita drugim poslovnim subjektima. Kao posljedica takvog ulaganja pojavljuje se pored povrata sredstava i određena naknada, a to su najčešće kamate ili dividenda. Osim toga, kao buduća ekonomska korist od te vrste imovine može se istaknuti i stjecanje kontrole nad nekim drugim poduzećem koja se najlakše ostvaruje kupnjom značajnih dijela njegovih dionica.³⁸

³⁸Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.58.)

Tablica 15 Struktura dugotrajne financijske imovine

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Udjeli (dionice) kod povez. poduzetnika	85.676	54,8	85.677	46,0	100,0
2.	Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	0	0,0	0	0,0	0,0
3.	Sudjelujući interesi (udjeli)	10.448	6,7	0	0,0	0,0
4.	Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	0	0,0	0	0,0	0,0
5.	Ulaganja u vrijednosne papire	289	0,2	289	0,2	100,0
6.	Dani zajmovi, depoziti i slično	54.830	35,1	83.548	44,9	152,4
7.	Ostala dugotrajna financijska imovina	5.163	3,3	16.685	9,0	323,2
8.	Ulaganja koja se obračunavaju metodom udjela	0	0,0	0	0,0	0,0
9.	U k u p n o	156.406	100,0	186.199	100,0	119,0

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. ukupna dugotrajna financijska imovina iznosila je 186.199 tisuća kuna, što je za 19% više u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Najveća promjena dogodila se u ostaloj dugotrajnoj financijskoj imovini, koja 31. prosinca 2017. godine bilježi značajan rast od 223,2% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Kod stavke dani zajmovi, depoziti i slično valja istaknuti zajmove koji su dani zaposlenicima, a u najvećoj mjeri odnose se na zajmove odobrene zaposlenicima Društva i povezanih društava za kupnju trezorskih dionica Društva. Pojedinačni zajmovi odobreni su na rok od 5 godina, uz godišnju kamatnu stopu sukladnu zakonu o porezu na dohodak, odnosno 3% godišnje. Osiguranje plaćanja osigurano je zalogom na kupljenim dionicama u korist Društva do konačne otplate kupoprodajne vrijednosti dionica.

Još jedna stavka koja spada u strukturu dani zajmovi, depoziti i slično jest dani depozit u poslovnoj banci koji je iskazan na dan 31. prosinca 2017. godine u iznosu od 12.071 tisuća kuna i predstavlja dani depozit u Privrednoj banci Zagreb d.d., s dospijećem u prosincu 2019. godine uz godišnju kamatnu stopu u iznosu od 0,09%. U strukturi dominiraju udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika s 46 postotnih poena u obje godine, a detaljnija struktura prikazana je u tablici:

Tablica 16 Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika

	OPIS	<i>31.12.2015 (tis. kuna)</i>	<i>31.12.2017. (tis. kuna)</i>
1	Kraš Trgovina, d.o.o. Široki Brijeg	146	146
2	Kraškomerc KRAŠ, dooel, Skopje	3.686	3.686
3	Krašcommerce, d.o.o. Ljubljana	1.540	1.540
4	Kraš-Trgovina, d.o.o. Zagreb	4.020	4.020
5	Kraš Commerce, d.o.o. Beograd	4.657	4.657
6	MIRA, a.d. Prijedor	17.203	17.203
7	Karolina, d.o.o. Osijek	54.424	54.425
	UKUPNO	85.676	85.677

Izvor slike: prema primjeru iz web stranice: <http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf>, (str. 36.)

3.4.5 Odgođena porezna imovina³⁹

Odgođena porezna imovina je stavka aktive, koja se od početka 2008. godine iskazuje u okviru dugotrajne imovine. Navedena stavka je rezultat provedbe načela da se porezna obveza iskazuje u onom obračunskom (poreznom) razdoblju u kojemu se iskazuje oporeziva dobit na koje se ona odnosi, a u skladu s pravilima iz MRS-a 12 (*Porez na dobit*) i HSFI-a 14 (*Vremenska razgraničenja*).

Odgođena porezna imovina je, zapravo, svota poreza na dobit za povrat u budućim razdobljima, a predstavlja porezni učinak:

- privremenih razlika koje se mogu odbiti
- prenesenih neiskorištenih poreznih gubitaka
- prenesenih neiskorištenih poreznih olakšica

Na dan 31. prosinca 2017. godine odgođena porezna imovina iznosila je 2.569 tisuća kuna te se smanjila za 11,4% u odnosu na dan 31. prosinca 2015. godine

³⁹Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str. 212.)

3.4.6 Kratkotrajna imovina⁴⁰

Kratkotrajnu imovinu čini onaj dio ukupne imovine za koji se očekuje da će se pretvoriti u novčani oblik u vremenu kraćim od jedne godine, odnosno daje nam informacije o imovini poduzeća koja će se realizirati (prodati, utrošiti) u razdoblju do 12 mjeseci, a u praksi se često naziva radni ili obrtni kapital. U okviru kratkotrajne imovine iskazuju se pojedini oblici tekuće imovine, sukladno propisanoj strukturi bilance, prema kriteriju rastuće likvidnosti: zalihe, potraživanja, kratkotrajna financijska imovina i novac u banci i blagajni

Tablica 17 Struktura kratkotrajne imovine

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Zalihe	90.425	18,8	90.073	18,1	99,6
2.	Potraživanja	346.560	72,0	312.045	62,9	90,0
3.	Kratkotrajna financijska imovina	17.406	3,6	20.694	4,2	118,9
4.	Novac u banci i blagajni	27.250	5,7	73.515	14,8	269,8
5.	U k u p n o	481.641	100,0	496.328	100,0	103,0

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupna kratkotrajna imovina iznosila je 496.328 tisuća kuna, što je za 3% više u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. U strukturi dominiraju kratkoročna potraživanja sa 62,9 postotnih poena, odnosno s iznosom od 312.045 tisuća kuna. Najveća promjena dogodila se u stavci novac u banci i blagajni, koja je na dan 31. prosinca 2017. godine bilježi rast od 169,8% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine.

3.4.7 Zalihe

Zalihe predstavljaju materijalni oblik tekuće imovine. Kao najčešći pojavnici oblici zaliha pojavljuju se zalihe sirovine sirovina i materijala, zalihe proizvodnje, nedovršenih proizvoda, zalihe gotovih proizvoda i zalihe trgovačke robe. Obično se u zalihe svrstavaju i isplaćeni predujmovi na nabavu sirovina, materijala, robe i sl.⁴¹

⁴⁰Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.56.)

⁴¹Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.57.)

Tablica 18 Zalihe

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Sirovine i materijal	57.226	63,3	52.706	58,5	92,1
2.	Proizvodnja u tijeku	0	0,0	0	0,0	0,0
3.	Gotovi proizvodi	23.585	26,1	29.480	32,7	125,0
4.	Trgovačka roba	7.990	8,8	7.057	7,8	88,3
5.	Predujmovi za zalihe	633	0,7	110	0,1	17,3
6.	Dugotrajna imovina namijenjena prodaji	0	0,0	721	0,8	0,0
7.	Biološka imovina	990	1,1	0	0,0	0,0
8.	Ukupno	90.425	100,0	90.073	100,0	99,6

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. ukupne zalihe iznosile su 90.073 tisuća kuna, što je za 0,4% manje u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Zalihe se mjere po trošku ili neto utrživoy vrijednosti, ovisno o tome što je niže. Također iznos bilo kojeg otpisa zaliha do neto utržive vrijednosti i svi manjkovi zaliha priznaju se kao rashod u razdoblju otpisa, odnosno nastanka manjka. Iznos bilo kojeg poništenja otpisa zaliha kao posljedica povećanja neto utržive vrijednosti priznaje se kao povećanje vrijednosti zaliha u razdoblju u kojem je došlo do poništenja.

Što se tiče same strukture zaliha, u njoj dominiraju sirovine i materijal s 58,5 postotnih poena te su dana 31. prosinca 2017. godine bili manji za 7,9% manji u odnosu na isti datum 2015. godine. Troškovi nabave zaliha sirovina i materijala obuhvaćaju nabavnu cijenu, uvozne carine i druge troškove koji se mogu izravno pripisivati nabavi sirovina i materijala; trgovački popusti i slične stavke oduzimaju se kod određivanja troška nabave. Utrošak zaliha sirovina i materijala iskazuje se po metodi prosječnih ponderiranih cijena.

Još jedna stavka koja dominira u strukturi zaliha jesu gotovi proizvodi, koji su 31. prosinca 2017. godine iznosili 29.480 tisuća kuna i bilježe rast od 25% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine.

3.4.8 Potraživanja (kratkoročna)

Potraživanja su opcija u okviru kratkotrajne imovine, a predstavljaju pravo poduzeća da na temelju isporučenih proizvoda ili usluga primi novac. To su potraživanja za koja se očekuje da će biti naplaćena u kraćem roku (do godine dana) i u to obično spadaju potraživanja od kupaca za prodane proizvode ili izvršene usluge, potraživanja od zaposlenih, potraživanja od države za

određene premije, kompenzacije, za više plaćene poreze, potraživanja od osiguravajućeg društva za naknadu štete itd. Iznos i struktura potraživanja posebno su zanimljive pozicije, pogotovo kada nedostaje novca za neku poslovnu aktivnost. Radi kvalitete potrebnih informacija, potraživanja se iskazuju zasebno i na osnovi njih se donose odgovarajuće odluke.

Tablica 19 Kratkoročna potraživanja

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Potraživanja od povezanih poduzetnika	142.026	41,0	117.080	37,5	82,4
2.	Potraživanje od kupaca	191.007	55,1	157.141	50,4	82,3
3.	Potraživanja od sudjelujućih poduzetnika	3	0,0	0	0,0	0,0
4.	Potraživanja od zaposlenika i članova poduzetnika	315	0,1	298	0,1	94,6
5.	Potraživanja od države i drugih institucija	1.776	0,5	568	0,2	32,0
6.	Ostala potraživanja	11.433	3,3	36.957	11,8	323,3
7.	Ukupno	346.560	100,0	312.045	62,5	90,0

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. ukupna potraživanja iznosila su 312.045 tisuća kuna, što predstavlja smanjenje za 10% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Najveća promjena dogodila se u stavci ostala potraživanja, koja je na dan 31. prosinca 2017. godine iznosila 36.957 tisuća kunate bilježi rast od 223% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Najveći razlog ove promjene najviše odlazi na potraživanja od koncerna Agrokor iskazana u bilanci na dan 31. prosinca 2017. godine u iznosu od 27.08 tisuća kuna, a odnose se na potraživanja na osnovu mjenica dospjelih prije 10. travnja 2017. godine, odnosno prije pokretanja postupka izvanredne uprave u koncernu Agrokor. Osim potraživanja od koncerna Agrokor, u tablici su prikazane promjene ostalih potraživanja.

Tablica 20 Ostala potraživanja

	OPIS	31.12.2015 (tis. kuna)	31.12.2017. (tis. kuna)
1	Potraživanja od koncerna Agrokor	0	27.080
2	Potraživanja za kamate od povezanih društava	0	27
3	Potraživanja za kamate (ostali)	2.792	3.026
4	Potraživanja za dane predujmove	43	134
5	Ostala potraživanja od države	8.216	6.432
6	Ostala potraživanja od države	382	258
	UKUPNO	11.433	36.957

Izvor: prema primjeru iz web stranice: <http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf>, (str. 38.)

3.4.9 Financijska imovina (kratkotrajna)

Financijska kratkotrajna imovina u osnovi predstavlja plasmane novca na rok kraći od jedne godine. Plasman novca kao kratkotrajna financijska imovina najčešće se ostvaruje davanjem kredita drugim poduzećima te kupnjom kratkoročnih vrijednosnih papira. Cilj takvog ulaganja je zaštita kapitala i ostvarivanje određene ekonomske koristi, a najčešće su to kamate. Kratkotrajnu financijsku imovinu čine primljeni čekovi i primljene mjenice, dani kratkoročni krediti, kratkoročna ulaganja u dionice i dr.⁴²

Tablica 21 Kratkotrajna financijska imovina

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index 6 (4/2)*100
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6
1.	Udjeli (dionice) kod povez. poduzetnika	0	0,0	0	0,0	0,0
2.	Dani zajmovi povezanim poduzetnicima	3.379	19,4	5.320	25,7	157,4
3.	Sudjelujući interesi (udjeli)	0	0,0	0	0,0	0,0
4.	Zajmovi dani poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	0	0,0	0	0,0	0,0
5.	Ulaganja u vrijednosne papire	1.800	10,3	1.080	5,2	60,0
6.	Dani zajmovi, depoziti i slično	12.142	69,8	14.209	68,7	117,0
7.	Ostala financijska imovina	85	0,5	85	0,4	100,3
8.	U k u p n o	17.406	100,0	20.694	100,0	118,9

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Dana 31. prosinca 2017. godine ukupna kratkotrajna financijska imovina iznosila je 20.694 tisuće kuna, što je za 18,9 % više u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Najveća promjena dogodila se u stavci dani zajmovi, depoziti i slično, koja 31. prosinca 2017. bilježi rast za 57 % u odnosu na 31. prosinca 2015. godine, a stavku čine dani kratkoročni zajmovi povezanim dvama društvima, a to su: Karolina d.o.o. Osijek (odobreni iznos od 20 milijuna kuna), te Kraš-trgovina d.o.o. Zagreb (odobreni iznos od 2,5 milijuna kuna). Oba zajma imaju rok dospijeca u 2018. godini uz kamatnu stopu od 3%. U strukturi prevladavaju dani zajmovi, depoziti i slično s 68,7 postotnih poena, u što su uključeni dani zajmovi Kraš-ESOP d.o.o., odnosno tekuće dospijee potraživanja za zajmove danim Kraš-ESOP d.o.o., a odnosi se na dani dugoročni zajam društvu Kraš-ESOP d.o.o. odobrenim 2005. godine uz godišnju kamatnu stopu u iznosu od 1,5% godišnje, godišnjim anuitetima, s dospijecom zadnjeg anuiteta 2024. godine.

⁴²Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.56.)

3.4.10 Novac u banci i blagajni⁴³

Novac u banci i blagajni je pozicija u aktivi bilance, a čine je novac koji poduzetnik na određeni datum posjeduje na računu/računima i u blagajni i on je uvijek tekuća ili kratkotrajna imovina. Za novac kažemo da je najlikvidniji dio imovine poduzeća jer je za svu drugu imovinu potrebno kraće ili duže vrijeme da bi se unovčila. U tu skupinu ulazi gotovina u blagajni, novac na žiro računu, na deviznom računu, kao i sva ostala sredstva na novčanim računima u blagajni. Iznimka od pravila da je novac uvijek tekuća imovina jest situacija u kojoj je novac na nekom računu blokiran dulje vrijeme. Što se tiče novčanog stanja u banci i blagajni, tvrtka Kraš d.d. je na dan 31. prosinca 2017. godine na raspolaganju imalo 73.515 tisuća kuna, što predstavlja povećanje za 169,8% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine (27.250 tisuća kuna). Valja obratiti pažnju na strukturu ukupnog novca u banci i blagajni kojim Kraš d.d. raspolaže. Naime, na dan 31. prosinca 2017. godine 69% strukture čini strani novac na računima u banci, dok je 31. prosinca 2015. godine strani novac na računima u banci činio 24% ukupnog iznosa u banci i blagajni.

3.4.11 Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi

Uvažavajući kriterije za razvrstavanje ukupne imovine poduzeća na kratkotrajnu i dugotrajnu, pojavljuje se i imovina koju nije moguće striktno uvrstiti ni u jedan od tih oblika. Takva se imovina onda iskazuje kao zasebna bilančna pozicija. Takav je slučaj i s pozicijom plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati nedospjeli prihodi. Plaćeni troškovi budućeg razdoblja pojavljuju se najčešće prilikom isplata značajnih iznosa za namjenu od koje će poduzeće dobivati ekonomske koristi tijekom duljeg razdoblja. Takav je slučaj s plaćenim premijama osiguranja, plaćenim pretplatama za stručnu literaturu, troškovima za investicijsko održavanje i dr. Nedospjela naplata prihoda odnosi se na prihode koji nisu mogli biti fakturirani, a na koje poduzeće ima utvrđeno pravo, npr. pravo na državnu potporu, subvenciju i sl. Plaćeni troškovi budućeg razdoblja i nedospjeli obračunati prihodi u pravilu se zbog svojih specifičnosti iskazuju kao zasebna pozicija.

Dana 31. prosinca 2017. godine ukupni plaćeni troškovi budućeg razdoblja i obračunati prihodi iznosili su 1.185 tisuća, što je za 88% manje u odnosu na 31. prosinca 2015. godine.⁴⁴

⁴³Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.56.)

3.5 Izvori financiranja (pasiva)

Sva imovina, dugotrajna ili kratkotrajna, kojom neko poduzeće raspolaže i koju kontrolira ima svoje podrijetlo, svoj put i način pritjecanja u poduzeće, tj. izvore od kojih je pribavljena. Izvori imovine su ustvari različite fizičke i pravne osobe koje svoju imovinu ulažu u neko poduzeće. To su, prije svega, vlasnici, druga poduzeća (obično dobavljači), banke i druge financijske institucije, građani itd. Računovodstvo bilježi načine i putove pribavljanja te imovine, odnosno bilježi imovinsko-pravne odnose prema osobama koje tu imovinu ulažu. Nabavljanjem imovine od određenih izvora nastaju određene obveze prema vlasnicima te imovine. One se uglavnom sastoje u davanju novčane protuvrijednosti ili uvećavanju vrijednosti uložene imovine. Dakle, o izvoru imovine (vlasnik poduzeća ili neki drugi privredni subjekt) ovisi i kvaliteta imovinsko-pravnih odnosa te se stoga izvori imovine klasificiraju, promatraju i u bilanci pokazuju prema određenim kriterijima. Za potrebe što realnijeg sagledavanja financijskog položaja, odnosno za potrebe poslovnog odlučivanja, izvore imovine klasificiramo prema određenim kriterijima. Ovisno o tome tko je uložio imovinu u poduzeće, da li smo vlasnik ili neki drugi privredni subjekt, izvore imovine dijelimo prema vlasništvu:

1. vlastite izvore (kapital ili glavnica)
2. tuđe izvore (obveze)⁴⁵

⁴⁴Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.57.)

⁴⁵Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.58.-59.)

3.6 Kapital⁴⁶

Kapital (glavnica) pokazuje obujam i strukturu vlastitih izvora financiranja, a predstavlja neto imovinu poduzeća, odnosno knjigovodstvenu vrijednost dijela ukupno raspoložive imovine u aktivi bilance, kojoj je stvarni vlasnik samo poduzeće. Dakle, kapital je ostatak imovine poduzetnika nakon odbitka svih njegovih obveza. Nominalni iznos kapitala odgovara pojmu knjigovodstvene vrijednosti poduzeća koji, podijeljen s brojem dionica, daje knjigovodstvenu vrijednost jedne dionice. Naravno, nominalni iznos glavnice samo slučajno odgovara tržišnoj vrijednosti poduzeća, a ovisi o primijenjenoj koncepciji mjerenja i iskazivanja sredstava i obveza s jedne strane, te primarno o odnosu ponude i potražnje na financijskom tržištu s druge strane. Cjelokupni se kapital, sukladno propisanoj strukturi bilance, iskazuje pod stavkom kapital i rezerve i dalje raščlanjuje u okviru sljedećih stavaka:

- temeljni (upisani) kapital
- kapitalne rezerve
- rezerve iz dobiti
- revalorizacijske rezerve
- zadržana dobit ili preneseni gubitak
- dobit ili gubitak tekuće godine
- manjinski interes

Dakle, pod pojmovima kapital ili vlastiti kapital ili glavnica, razumije se zbrojno stanje svih navedenih stavaka kapitala, iz propisane strukture bilance. Naravno, stavke preneseni gubitak i/ili gubitak tekuće godine zbrajaju se negativnim predznakom, odnosno predstavljaju umanjujuće, tj. odbitne stavke u iskazu ukupnog kapitala.

Prema tome, kapital je vrijednosni izraz dijela ukupne imovine iz aktive bilance, koja stvarno pripada poduzeću, odnosno ulagateljima (investitorima) i pokazuje njihovu neto imovinu.

⁴⁶Parać B.:“*Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje*“, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str.236.)

Kapital se tijekom poslovanja mijenja, najčešće zbog rezultata tekućeg poslovanja. Kako je već naznačeno u okviru objašnjenja uz račun dobiti i gubitka, prihodi iz poslovanja povećavaju kapital, a rashodi ga smanjuju.

Osim iz poslovanja, kapital se može promijeniti i na jedan od načina:

- postupkom povećanja, odnosno smanjenja temeljnog kapitala (provodi se posebnim postupkom, u skladu s odredbama Zakona o trgovačkim društvima)
- postupkom revalorizacije (ponovnom procjenom imovine) i njezinom realizacijom (ukidanjem revalorizacijskih rezervi)
- isplatom dobiti vlasnicima u obliku dividendi ili udjela u dobiti
- prometom vlastitim (trezorskim) dionicama ili udjelima

Dakle kapital nekog poduzeća može se smanjiti na jedan od sljedećih načina:

- gubitkom iz poslovanja, iskazanim u računu dobiti i gubitka
- smanjenjem temeljnog kapitala (dekapitalizacijom)
- otkupom vlastitih dionica, odnosno udjela
- smanjenjem vrijednosti dionica
- isplatom dividende (dobiti) vlasnicima

Suprotno tome, kapital nekog poduzeća može se povećati na jedan od sljedećih načina:

- dobitkom iz poslovanja, iskazanim u računu dobiti i gubitka
- povećanjem temeljnog kapitala (dokapitalizacijom)
- reinvestiranjem dobiti
- prodajom vlastitih dionica
- revalorizacijom imovine⁴⁷

⁴⁷Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str.237.)

Tablica 22 Kapital i rezerve

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index 6 (4/2)*100
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Temeljni (upisani) kapital	549.448	97,6	549.448	93,4	100,0
2.	Kapitalne rezerve	-19.882	-3,5	-15.041	-2,6	75,7
3.	Rezerve iz dobiti	26.440	4,7	27.472	4,7	103,9
4.	Revalorizacijske rezerve	891	0,2	745	0,1	83,6
5.	Zadržana dobit ili preneseni gubitak (+/-)	-5.879	-1,0	2.859	0,5	-48,6
6.	Dobit ili gubitak poslovne godine (+/-)	11.737	2,1	22.683	3,9	193,3
7.	Manjinski interes	0	0,0	0	0,0	0,0
8.	Ukupno	562.755	100,0	588.167	100,0	104,5

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupni kapital i rezerve iznosili su 588.167 tisuća kuna, što je za 4,5% više u odnosu na 31. prosinca 2015. godine. Najveća promjena dogodila se u stavci dobitak poslovne godine, koja je dana 31. prosinca 2017. godine iznosila 93,3% više u odnosu na 31. prosinca 2015. godine, što zapravo predstavlja neto dobitak iz poslovanja, iskazanim u računu dobiti i gubitka što je dovelo do, kako je navedeno, povećanja kapitala. U strukturi očekivano dominira stavka temeljni (upisani) kapital s 93,4 postotnih poena i na dan 31. prosinca 2017. godine utvrđen je u nominalnoj vrijednosti u iznosu od 549.448 tisuća kuna (31. prosinca 2015. godine u jednakom iznosu) i sastoji se od 1.373.621 dionice nominalne vrijednosti od 400,00 kuna te predstavlja vlastite trajne izvore za poslovanje društva i obuhvaća i temeljnu glavnica registriranu kod Trgovačkog suda u Zagrebu.

Vlasnička struktura dioničara na dan 31.12.2017. godine prikazana je kako slijedi:

Tablica 23 Vlasnička struktura dioničara na dan 31. prosinca 2017. godine

	DIONIČAR	Broj dionica (kom)	Udio u temeljnom kapitalu (%)
1	Fizičke osobe	654.939	47,68%
2	KRAŠ-ESOP d.o.o.	271.441	19,76%
3	Ostale pravne osobe	373.666	27,18%
4	Trezor Kraš d.d. Zagreb	73.875	5,38%
	UKUPNO	1.373.621	100,00%

Izvor: prema primjeru iz web stranice: <http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf>, (str. 39.)

3.6.1 Kapitalne rezerve

Kapitalne rezerve (pričuve) su dio kapitala koji poduzetnik ostvaruje realizacijom svojih dionica, odnosno udjela, iznad nominalne vrijednosti upisanog kapitala, odnosno iznad troška stjecanja vlastitih (trezorskih) dionica (udjela), kao i dodatno uplaćeni kapital, kao i sve ostalo prema odredbama Zakona o trgovačkim društvima, što nije nominirano kao temeljni kapital. Dakle, iskazane kapitalne rezerve, u okviru ukupnog kapitala, mogu sadržavati sljedeće stavke:

- iznose ostvarenih pozitivnih razlika u prodaji vlastitih dionica u postupku primarne emisije (pri osnivanju društva ili povećanju temeljnog kapitala) u odnosu prema njihovoj nominalnoj vrijednosti
- iznose pozitivne razlike u prodaji ranije stečenih vlastitih (trezorskih) dionica u odnosu prema njihovoj knjigovodstvenoj vrijednosti (trošku stjecanja)
- kapital iz ulaganja obrtnika, koji poslovne knjige vode prema načelima dvojnog knjigovodstva i obveznici su plaćanja poreza na dobit
- od drugih ulaganja članova društva (novca, stvari ili prava), koje nije uključeno u temeljni kapital u osnivačkom aktu i nije upisano u sudski registar⁴⁸

Kapitalne rezerve iskazane na dan 31. prosinca 2017. godine u negativnom iznosu od 15.041 tisuća kuna (31. prosinca 2015. godine u negativnom iznosu od 19.882 tisuće kuna) odnose se na kapitalni gubitak od prodaje vlastitih dionica.

3.6.2 Rezerve iz dobiti

Rezerve iz dobiti su dio vlastitog kapitala koje se oblikuju iz ostvarene i iskazane dobiti, a mogu biti iskazane kao:

1. zakonske rezerve
2. rezerve za vlastite dionice
3. vlastite dionice i udjeli (odbitna stavka)
4. statutarne rezerve
5. ostale rezerve⁴⁹

⁴⁸Parać B.:*“Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje“*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str.238.)

Dana 31. prosinca 2017. godine rezerve iz dobiti iskazane su u iznosu od 27.473 tisuće kuna (31. prosinca 2015. godine u iznosu od 26.440 tisuće kuna) predstavljaju rezerve iz dobiti na dan 31. prosinca 2017. godine u iznosu od 64.891 tisuće kuna (31. prosinca 2015. godine u iznosu od 54.464 tisuće kuna), umanjene za vrijednost trezorskih dionica u iznosu 37.418 tisuća kuna (31. prosinca 2015. godine 28.024 tisuće kuna).

3.6.3 Revalorizacijske rezerve

Revalorizacijske rezerve jest specifična stavka kapitala koja se oblikuje u postupku ponovne procjene stvari i prava iz skupine dugotrajne imovine, pri kojoj je utvrđena veća vrijednost od one koja je iskazana u poslovnim knjigama. Dakle, povećanje vrijednosti dugotrajne imovine, najčešće materijalne i financijske (ulaganja), a katkad i nematerijalne imovine, u aktivni rezultira jednakim iznosom u stavci revalorizacijske pričuve (rezerve) u pasivi bilance. Prema odredbi iz t. 12.10. HSFI-a 12 (Kapital): Revalorizacijske rezerve su dio kapitala koje nastaju ponovnom procjenom imovine iznad troškova nabave (dugotrajne materijalne i nematerijalne imovine te financijske imovine raspoložive za prodaju).⁵⁰ Što se tiče društva Kraš d.d., dana 31. prosinca 2017. godine revalorizacijske rezerve iskazane su u iznosu 745 tisuća kuna, što predstavlja smanjenje od 16,4% u odnosu na dan 31. prosinca 2015. godine.

3.6.4 Zadržana dobit ili preneseni gubitak

Zadržana dobit ili preneseni gubitak je uvećavajuća (ako je riječ o dobiti) ili umanjujuća (ako je riječ o gubitku) stavka ukupnog kapitala, a predstavlja kumulativni iznos zadržane dobiti ili prenesenog gubitka iz obračunskih razdoblja koja prethode tekućem obračunskom razdoblju. Dakle, riječ je o neraspoređenoj dobiti, odnosno nepokrivenom gubitku iz poslovanja iz prethodnih razdoblja. Osim rasporedom dobiti ostvarene iz tekućeg poslovanja, zadržana dobit može se povećati i za iznos realiziranih revalorizacijskih rezervi zbog povećanih troškova amortizacije ranije revalorizirane imovine te za revalorizacijske rezerve prodane dugotrajne materijalne financijske imovine. U slučaju da nije donesena odluka o rasporedu dobiti u jednom

⁴⁹Parać B.:*“Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje“*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str.240.)

⁵⁰Parać B.:*“Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje“*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str.244.)

od razdoblja, koje nije tekuće, a da je u drugom ostvaren gubitak, moguće je da poduzeće istodobno iskazuje i zadržanu dobit i preneseni gubitak! Neovisno o tome što je u računovodstvenom smislu došlo do "saldiranja" stavaka kapitala, ovo je stanje nelogično i treba ga pokriti odgovarajućim odlukama o djelomičnom ili potpunom pokriću prenesenog gubitka. Dana 31. prosinca 2017. godine društvo Kraš d.d. bilježi pozitivan iznos zadržane dobiti u iznosu od 2.859 tisuća kuna, što predstavlja značajan rast u odnosu na dan 31. prosinca 2015. godine, kada je društvo bilježilo zadržani gubitak u negativnom iznosu od 5.879 tisuća kuna.

3.6.5 Dobit ili gubitak poslovne godine

Dobit ili gubitak tekuće godine u bilanci predstavlja istovrsni podatak utvrđen u računu dobiti i gubitka za tekuće razdoblje (za koje se iskazuje bilanca) i to pod nazivom *dobit razdoblja*, odnosno *gubitak razdoblja*. Dakle, ostvarena neto dobit u poslovanju, iskazana u računu dobiti i gubitka, predstavlja prirast neto imovine (vlastitog kapitala), što je temeljna sveza između navedenih financijskih izvještaja. Odnosno, gubitak poslije poreza iz računa dobiti i gubitka

predstavlja umanjeње kapitala, zbog čega se na kraju obračunskog razdoblja tretira kao odbitna (umanjujuća) stavka ukupnog kapitala u pasivi bilance.⁵¹

Dana 31. prosinca 2017. godine društvo Kraš d.d. bilježi značajan rast u odnosu na 31. prosinca 2015. godine od 93,3% i to u iznosu od 22.683 tisuće kuna.

3.6.6 Obveze

Kao što smo i ranije spomenuli, kada poduzeće nabavlja imovinu iz određenih izvora, nastaju određene obveze prema vlasnicima te imovine. One se uglavnom sastoje u davanju novčane protuvrijednosti ili uvećanju vrijednosti uložene imovine. U klasičnom smislu obveze se definiraju kao dugovi poduzeća te se ovisno o dospijeću dijele u dvije kategorije:

1. dugoročne obveze
2. kratkoročne obveze

⁵¹Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str. 247.)

3.6.7 Dugoročne obveze

Dugoročne obveze, kao stavka tuđih izvora financiranja imovine, obuhvaćaju sve stavke obveza koje imaju dospijee duže od jedne godine od datuma bilance, a najčešće se odnose na obveze za dugoročne kredite od banaka, obveze prema dobavljačima te obveze prema emitiranim obveznicama.⁵²

Tablica 24 Dugoročne obveze

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Dugoročne obveze prema povezanim poduzetnicima	0	0,0	0	0,0	0,0
2.	Obveze za zajmove, depozite i slično	0	0,0	0	0,0	0,0
3.	Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	86.411	65,4	132.676	98,9	153,5
4.	Obveze za predujmove	644	0,5	380	0,3	59,0
5.	Obveze prema dobavljačima	0	0,0	0	0,0	0,0
6.	Obveze po vrijednosnim papirima	0	0,0	0	0,0	0,0
7.	Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	43.567	33,0	0	0,0	0,0
8.	Ostale dugoročne obveze	1.598	1,2	1.105	0,8	69,2
9.	Odgodena porezna obveza	0	0,0	1	0,0	0,0
10.	U k u p n o	132.220	100,0	134.163	100,0	101,5

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Na dan 31. prosinca 2017. godine ukupne dugoročne obveze iznosile su 134.163 tisuće kuna, što predstavlja rast od 1,5% u odnosu na dan 31. prosinca 2015. godine. U strukturi dominiraju obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama s 98,9 postotnih poena, i u koje isto tako bilježe najveću promjenu u strukturi, odnosno dana 31. prosinca 2017. godine stavka obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama bilježe rast od 53,5% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine.

U detaljnijoj analizi stavke obveze prema bankama i drugim institucijama, društvo Kraš d.d. je 31. prosinca 2017. godine imalo ugovoreno ukupno 11 dugoročnih kredita sa 7 domaćih banaka. Jedan od kredita odobren u Hrvatskoj banci za obnovu i razvoj d.d. na iznos 12.200 tisuća kuna osiguran je nekretninom pod katastarskom česticom 6730, Zemljoknjižnji uložak broj 2057,

⁵²Parać B.: "Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje", Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić, 2013., (str.249.)

katatarska općina Kupinec u naravi Eko park "Krašograd". Ostale obveze po dugoročnim kreditima osigurane su mjenicama i zadužnicama.

Za kredit odobren u Raiffeisenbank Austria d.d. Zagreb u iznosu od 5 milijuna eura s dospjećem posljednjeg anuiteta u 2019. godini, grupa (Kraš d.d. i društva nad kojima Kraš d.d. ima kontrolu-ovisna društva) obvezna je ispuniti uvjete zaduženja navedene u ugovoru i to kako slijedi:

- Pokriće duga s EBITDA. Pokazatelj se računa kao omjer konsolidiranog neto duga i konsolidirane EBITDA. Na izvještajne datume grupa je bila unutar definiranog omjera.⁵³

3.6.8 Kratkoročne obveze

Kratkoročne obveze čine obveze koje je potrebno podmiriti u kraćem roku, tj. u roku kraćem od godine dana. To su uglavnom obveze prema dobavljačima za nabavljeni materijal i robu, obveze za izvršene usluge, primljeni kratkoročni krediti s rokom otplate kraćim od godine dana, emitirani kratkoročni vrijednosni papiri itd. Iznos i struktura tih obveza vrlo je važan kriterij u ocjeni i vođenju financijske politike i održavanju likvidnosti.⁵⁴

⁵³<http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf> (pristupano 16.11.2019.)

⁵⁴Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.59.)

Tablica 25 *Kratkoročne obveze*

(tis. kuna)

Tek. broj	N a z i v	31. prosinca 2015.		31. prosinca 2017.		Index
		Svota	(%)	Svota	(%)	
0	1	2	3	4	5	6 (4/2)*100
1.	Obveze prema povezanim poduzetnicima	26.433	7,4	20.254	6,4	76,6
2.	Obveze za zajmove, depozite i slično	3.300	0,9	1.467	0,5	44,5
3.	Obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama	53.640	15,0	185.409	58,6	345,7
4.	Obveze za predujmove	151	0,0	26	0,0	17,6
5.	Obveze prema dobavljačima	108.325	30,3	81.735	25,8	75,5
6.	Obveze po vrijednosnim papirima	0	0,0	0	0,0	0,0
7.	Obveze prema poduzetnicima u kojima postoje sudjelujući interesi	136.819	38,2	0	0,0	0,0
8.	Obveze prema zaposlenicima	8.105	2,3	8.221	2,6	101,4
9.	Obveze za poreze, doprin. slična davanja	13.147	3,7	12.090	3,8	92,0
10.	Obveze s osnove udjela u rezultatu	1.054	0,3	530	0,2	50,3
11.	Obveze po osnovi dugotrajne imovine namijenjene prodaji	0	0,0	0	0,0	0,0
12.	Ostale kratkoročne obveze	6.763	1,9	6.855	2,2	101,4
13.	Ukupno	357.735	100,0	316.588	100,0	88,5

Izvor: Godišnji financijski izvještaj za 2015. i 2017. godinu, Kraš d.d.

Dana 31. prosinca 2017. godine ukupne kratkoročne obveze iznosile su 316.588 tisuća kuna, što je za 11,5% manje u odnosu na dan 31. prosinca 2015. godine. Najveću promjenu bilježi stavka obveze prema bankama i drugim financijskim institucijama, koja je ujedno i najdominantnija stavka u strukturi na 31. prosinca 2017. godine bilježi rast od 245,7% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine.

3.6.9 Odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja

U okviru stavke odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja (u praksi poznatije pod nazivom pasivna vremenska razgraničenja), iskazuju se stavke prijenosne aktive, a odnose se na stvarno nastale troškove za koje nije primljena dokumentacija (računi, obračuni) ili nije, zbog ugovorenog obračunskog razdoblja, niti trebala biti pripremljena te odgođene prihode (obračunate prihode budućeg razdoblja).

Svrha ove predmetne stavke je pravilno rasporediti stavke prihoda i rashoda u pripadajuće obračunsko razdoblje, primjenjujući načelo nastanka poslovnog događaja i načelo sučeljavanja prihoda i odnosnih rashoda. Najčešće je riječ o stvarno nastalim troškovima energenata,

najamnina tekućeg razdoblja, troškovima promidžbe, troškovima premija osiguranja, zavisnim troškovima nabave i ostalim sličnim troškovima, za koje nije primljen račun do datuma bilance.

Predmetna stavka često se iskazuje u slučaju obračuna usluga revizije financijskih izvještaja, koja se zaračunava nakon predaje izvješća, a to je poslovna godina slijedi nakon godine za koju se revizija provodi.⁵⁵

Stavka odgođeno plaćanje troškova i prihod budućeg razdoblja je na dan 31. prosinca 2017. godine iznosilo 4.985 tisuća kuna, što predstavlja rast od 79,1% u odnosu na 31. prosinca 2015. godine.

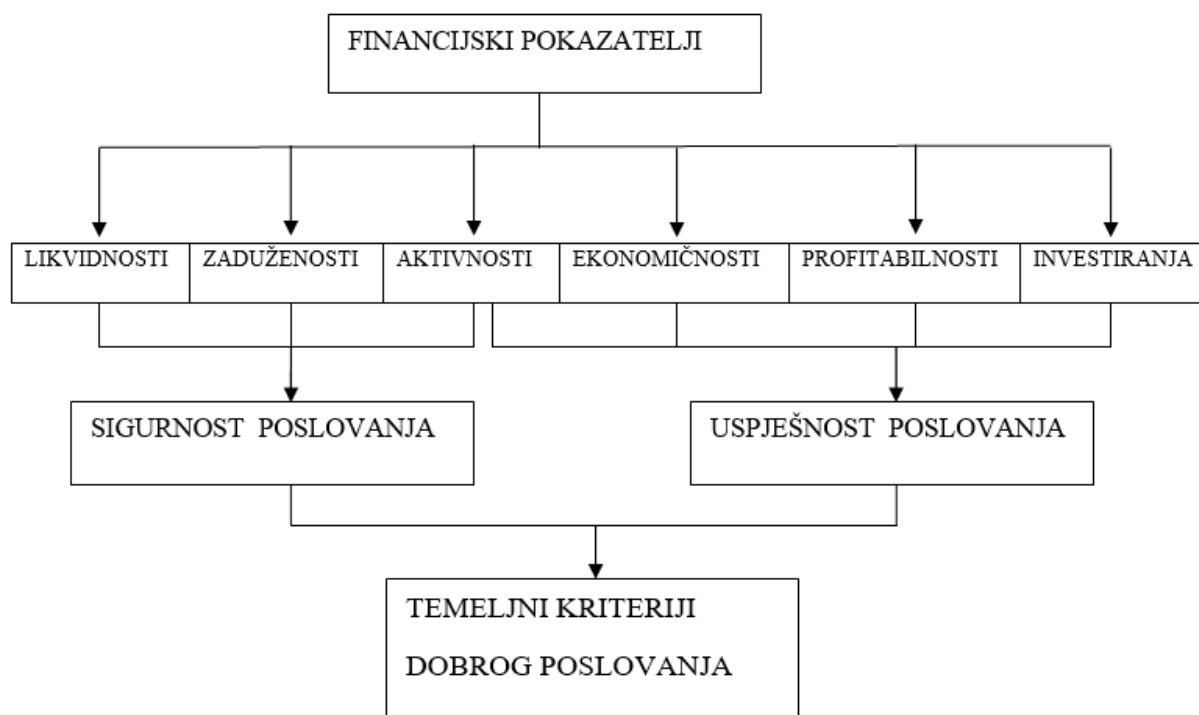
⁵⁵Parać B.:*“Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje“*, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.,(str.254.)

4 POKAZATELJI ANALIZE FINANCIJSKIH IZVJEŠTAJA

Pokazatelj analize financijskih izvještaja je racionalni ili odnosni broj, tj. jedna ekonomska veličina dijeli se s drugom, a računamo ih upravo zato da bismo stvorili informacijsku podlogu za donošenje određenih poslovnih odluka.

Da za neko poduzeće možemo reći da uspješno posluje, ono isto mora ispuniti dva ključna kriterija, a to su 1) sigurnost i 2) uspješnost poslovanja. Da bi se oba kriterija smatrala zadovoljenima, najprije moraju biti zadovoljeni određeni kriteriji iz skupina pokazatelja financijskih izvještaja.

Slika 2 Podjela pokazatelja i njihova međusobna povezanost

Izvor: prema primjeru iz knjige Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; Analiza financijskih izvještaja, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.245.)

5 ANALIZA SIGURNOSTI POSLOVANJA

Analizom sigurnosti poslovanja nastoji se otkriti hoće li društvo u budućem poslovanju biti sposobno plaćati svoje obaveze, odnosno prijeti li mu stečaj (u najgorem slučaju). Stoga, da bismo mogli utvrditi da li je društvo Kraš d.d. sigurno poslovalo, moraju biti ispunjeni pokazatelji likvidnosti, zaduženosti i aktivnosti. S obzirom da smo već analizirali pokazatelje likvidnosti i zaduženosti, preostaje nam za izračunati pokazatelje aktivnosti poduzeća.

5.1 Pokazatelji aktivnosti

Pokazatelji aktivnosti poznati su pod nazivom koeficijenti obrta koji se računaju na temelju odnosa prometa i prosječnog stanja. Oni ukazuju na brzinu cirkulacije imovine u poslovnom procesu. Osim toga, ako je poznat koeficijent obrta, tada je moguće izračunati i prosječne dane vezivanja sredstava, tj. prosječno trajanje obrta. Najčešće se koeficijent obrta izračunava za ukupnu imovinu, kratkotrajnu imovinu i potraživanja. Na temelju koeficijenta obrta potraživanja moguće je utvrditi i prosječno trajanje naplate potraživanja. Osim navedenih pokazatelja, moguće je izračunati i čitav niz drugih koeficijenata obrta. Primjerice, moguće je računati koeficijent obrta ukupnih zaliha sirovina i materijala i koeficijent obrta pojedinih vrsta zaliha. Isto tako, moguće je računati koeficijente obrta potraživanja za svakog pojedinog kupca itd. Pritom je važno naglasiti da je i s aspekta sigurnosti i s aspekta uspješnosti bolje da je koeficijent obrta što veći broj, tj. da je vrijeme vezivanja imovine što kraće.⁵⁶

Koeficijent obrtaja ukupne imovine daje informaciju o tome koliko kuna prihoda poduzeće stvara iz jedne kune ukupne imovine, a standardno bi trebao iznositi 1.⁵⁷ Koeficijent obrtaja ukupne imovine društva Kraš d.d. u 2017. godini iznosio je manje od standardnog preporučenog iznosa (0,83), što upućuje na nedovoljnu efikasnost upravljanja cjelokupnom imovinom poduzeća. To znači da se u jednoj godini ne obrne ukupna imovina, odnosno da je na jednu kunu ukupne imovine poduzeće ostvarilo 83 lipe prihoda te bilježi negativnu tendenciju, budući da se smanjio u odnosu na 2015. godinu (85 lipa).

⁵⁶Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.251.)

⁵⁷Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.;(str. 92.)

Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine daje informaciju o tome koliko kuna prihoda poduzeće stvara iz jedne kune kratkotrajne imovine.⁵⁸ Koeficijent obrtaja kratkotrajne imovine poduzeća Kraš d.d. u 2017. godini iznosio je više od 1, točnije 1,74, što predstavlja pozitivan pokazatelja aktivnosti poduzeća. To znači da je u 2017. godini na jednu kunu kratkotrajne imovine ostvareno 1,74 kuna prihoda. Usporedno s 2015. godinom, vrijednost ovog pokazatelja se smanjila (1,85 u 2015. godini), a taj pad se može obrazložiti padom ukupnih prihoda za 2,9%.

Koeficijent obrtaja potraživanja daje informaciju o tome koliko kuna prihoda od prodaje poduzeće stvara iz jedne kune kratkoročnih potraživanja.⁵⁹ Za poduzeće je poželjno da ovaj koeficijent bude što veći, jer je i time vrijeme naplate potraživanja kraće. Koeficijent obrtaja potraživanja društva Kraš d.d u 2017. godini iznosio je 2,73 te bilježi trend rasta pokazatelja u odnosu na 2015. godinu, kada je koeficijent iznosio 2,5. Iz ovog izračuna možemo zaključiti da je Kraš d.d. na 1 kunu potraživanja ostvarilo 2,73 kune prihoda od prodaje.

Dani naplate potraživanja daju informaciju o tome za koliko dana u prosjeku poduzeće može naplatiti svoja potraživanja. Trajanje naplate potraživanja poduzeća Kraš d.d. u 2017. godini iznosilo je 133 dana, što znači da je vrijeme naplate potraživanja skraćeno usporedno s 2015. godinom, kada je trajanje naplate potraživanja iznosilo 146 dana.

Koeficijent obrtaja zaliha daje informaciju o tome koliko kuna prihoda poduzeće stvara iz jedne kune zaliha te koliko se puta zalihe obrnu tijekom godine. Za poduzeće je poželjno da vrijednost koeficijenta bude što viša jer je i time vrijeme koje je poduzeću potrebno da proda svoje zalihe kraće. Koeficijent obrtaja zaliha u 2017. godini iznosio je 9,46, a u 2015. godini 9.58.

Dani vezivanja zaliha daju informacije o tome koliko je dana poduzeću u prosjeku potrebno da bi prodao svoje zalihe. Poduzeću Kraš d.d. bilo je potrebno prosječno 39 dana da bi prodao svoje zalihe u 2017. godini, a u 2015. godini 38 dana.

⁵⁸Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.;(str. 95.)

⁵⁹Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.;(str. 96.)

Koeficijent obrtaja dobavljača daje informaciju o tome koliko poduzeće u prosjeku u godini plaća obveze prema dobavljačima. U 2017. godini on je iznosio 6,78 te bilježi pozitivnu tendenciju u odnosu na 2015. godinu, kada je iznosio 5,66.

Trajanje plaćanja dobavljačima daje nam informaciju za koliko se dana u prosjeku plaćaju obveze prema dobavljačima, odnosno koliko prođe dana od trenutka nabave od dobavljača do trenutka plaćanja obaveza prema dobavljaču. U 2017. godini poduzeće Kraš d.d. svoje obveze prema dobavljačima prosječno podmiruje na 53. dan, što predstavlja pozitivan trend s obzirom da je vrijeme podmirjenja obveza u 2015. godini iznosilo 64 dana u prosjeku.

5.2 Cash gap⁶⁰

Kako je upravljanje likvidnošću jedan od najvažnijih zadataka kod upravljanja poslovnim subjektom, za upravu je važno imati dobru podlogu u analizi upravljanja obrtnim kapitalom "cash gap", odnosno novčani jaz. Definicija novčanog jaza bazira se na broju dana potrebnih da novac prođe kroz poslovni ciklus u različitim pojavnim oblicima kako bi se ponovo vratio u početni oblik – novac. Izračunava se kao koncept broja dana u razlici između zbroja zaliha i potraživanja od kupaca te obveza prema dobavljačima. U poslovnom ciklusu potrebno je da se novac (imovina) pretvori u drugi oblik imovine – zalihe, pa potom prodajom pretvoren u potraživanja prema kupcima, a financiran iz obveza prema dobavljačima te konačno naplaćen vrati ponovo u svoj početni oblik – u novac. Glavna karakteristika novčanog jaza jest ta da mora biti financiran. Što je jaz veći, potrebno je platiti više kamata. Čak da se novčani jaz financira iz vlastite likvidnosti, potrebno je kod donošenja odluka, prvenstveno odluka o investiranju i financiranju, znati koliki je trošak financiranja novčanog jaza. Racionalno upravljanje nastojat će skratiti broj dana novčanog jaza, jer veći novčani jaz traži veće troškove.

Stoga se postavlja pitanje; kako se može smanjiti cash gap? Vrhovni menadžment to može napraviti na nekoliko načina, i to povećanjem rokova plaćanja obveza prema dobavljačima, zatim smanjenjem dana naplate od kupaca, odnosno ubrzanjem naplate te smanjenjem dana vezivanja zaliha, tj. povećati koeficijent obrtaja zaliha.

U slučaju poduzeća Kraš d.d. cash gap je u 2017. godini iznosio 119 dana. Iako bilježi pozitivnu tendenciju u odnosu na 2015. godinu u kojoj je cash gap iznosio 120 dana, to svakako nije dobar

⁶⁰<http://www.poslovni.hr/hrvatska/cash-gap-jednostavan-nacin-za-kontrolu-troskova-111387> (pristupano 14.12.2018.)

rezultat i potrebna su daljnja unaprjeđenja u budućnosti, posebno u naplati od potraživanja od kupaca, iako bilježe pozitivan trend smanjenja vremena naplate potraživanja. No kada bi sagledali pokazatelje aktivnosti, možemo zaključiti kako Kraš d.d. nema problema s efikasnošću upravljanja vlastitim resursima. Iako su koeficijenti obrtaja ukupne imovine u obje godine niži od zadovoljavajuće vrijednosti, na njega se može također gledati kao pozitivni pokazatelj budući da poduzeće raspolaže velikom imovinom.

5.3 Analiza pokazatelja investiranja⁶¹

Pomoću pokazatelja investiranja mjeri se uspješnost ulaganja udionice poduzeća. Iako se u pravilu eksplicitno ne naglašava, podrazumijeva se da se radi o običnim dionicama. Osim podataka iz financijskih izvještaja, za izračunavanje ovih pokazatelja potrebni su i podaci o dionicama, posebice o broju dionica i njihovoj tržišnoj vrijednosti, za što nam je bilo potrebno koristiti internet stranice Zagrebačke burze (*zse.hr*). Tamo smo išitali tržišne cijene dionica u zadnjem danima kalendarskih godina, kada su bilježene zadnje transakcije. U 2017. godini tržišna cijena dionice iznosila je 460,00 kuna, a u 2015. godini 495,00 kuna.⁶²

Dobit po dionici iskazuje se u novčanim jedinicama i pokazuje koliko se kuna ostvari po jednoj dionici. Dobit po dionici u 2017. godini se gotovo udvostručila, odnosno iznosila je 16,51 kuna u odnosu na 2015. godinu kada je iznosila 8,54 kune. S obzirom na zabilježeni rast i da je vrijednost pokazatelja veća od 0, to se može smatrati pozitivnim pokazateljem investiranja.

Dividenda po dionici se, kao i dobit po dionici, iskazuje u novčanim jedinicama, odnosno pokazuje koliko se dividende ostvari po jednoj dionici. Ona je u 2017. godini iznosila 7,43 kune te bilježi pad u odnosu na 2015. godinu kada je iznosila 9,55 kuna. Iako u pravilu dobit po dionici mora biti veća od dividende po dionici jer se dio dobiti zadržava, u 2015. godini vidimo da je dividenda po dionici veća od ostvarene dobiti po dionici. U tom slučaju, dividende su isplaćivane iz zadržane dobiti kumulirane u prethodnom obračunskom razdoblju.

Odnos isplate dividendi bavi se upravo tom problematikom iz prethodno navedenog primjera, tj. obuhvaća odnos dividende po dionici i dobiti po dionici. Za 2015. godinu smo već utvrdili da je dividenda isplaćena iz zadržane dobiti kumulirane u prethodnom obračunskom razdoblju, dok

⁶¹Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.;(str. 254.)

⁶²<http://www.zse.hr/default.aspx?id=10006&dionica=15> (pristupano 10.1.2019.)

je u 2017. godini dividenda isplaćena iz ostvarene dobiti po dionici, budući da je ostvareno pravilo da dobit po dionici mora biti veća od dividende po dionici.

Odnos cijene i dobiti po dionici smatra se najvažnijim pokazateljem za investitore. On nam daje informaciju o tome koliko je godina potrebno da se povrati investicija u dionice iz postojećeg dobitka. Odnos cijene i dobiti po dionici u 2017. godini iznosio 27,86 te se gotovo dvostruko smanjio u odnosu na odnos iz 2015. godine kada je iznosio 57,96. Veći odnos tržišne cijene i zarade po dionici ukazuje na to da tržište očekuje dobitke i povećanje vrijednosti poduzeća u budućnosti. S druge strane, prevelik raspon između tržišne cijene i zarade po dionici može ukazivati na precijenjenu tržišnu cijenu dionica. Na primjeru poduzeća Kraš d.d. možemo zaključiti da je odnos cijene i dobiti po dionici u 2017. godini bio zadovoljavajuć.

Ukupna rentabilnost dionice pokazuje omjer između dobiti po dionici njene tržišne vrijednosti i spada među najznačajnije pokazatelje investiranja. U biti to je pokazatelj rentabilnosti vlastitog kapitala. Međutim, bitno je istaknuti da u ovom slučaju vlastiti kapital nije iskazan po knjigovodstvenoj, već po tržišnoj vrijednosti. Ukupna rentabilnost u 2017. godini iznosila je 3,6%, što predstavlja značajan rast ove vrijednosti, s obzirom da je u 2015. godini ukupna rentabilnost dionice iznosila 1,73%.

Dividendna rentabilnost dionice se, uz ukupnu rentabilnost dionice, smatra najznačajnijim pokazateljem investiranja te predstavlja odnos dividende i tržišne cijene dionice. Za dioničara ona predstavlja stopu profitabilnosti po tržišnoj cijeni dionice. U 2017. godini ona je iznosila 1,62% i uspoređujući s ukupnom rentabilnošću dionice, vidimo da je dividendna rentabilnost dionice manja od ukupne rentabilnosti, kako u pravilu mora biti. U 2015. godini dividendna rentabilnost dionice iznosila je 1,93% i u ovom primjeru vidimo da je dividendna rentabilnost veća od ukupne, što znači da su se dividende isplaćivale iz zadržane dobiti kumulirane u prethodnim obračunskim razdobljima.

6 SUSTAVI POKAZATELJA I SINTETIČKI POKAZATELJI

Pod sustavom ili sistemom pokazatelja podrazumijeva se izbor odgovarajućih pokazatelja, odgovarajući način njihovog povezivanja ili odgovarajuća zavisnost pojedinih pokazatelja i njihovog povezivanja s ciljem. Sustavi pokazatelja u osnovi se mogu podijeliti u dvije skupine, i to na deduktivne i induktivne sustave pokazatelja.

6.1 Du Pontov sustav pokazatelja⁶³

Ako govorimo o deduktivnim pokazateljima, najpoznatiji među njima je Du Pontov sustav pokazatelja. Osnovna obilježja deduktivnih sustava pokazatelja su ta da se oni smatraju kao vršni ili glavni pokazatelj koji odražava najviši cilj rada i poslovanja makroekonomskog subjekta, zatim sadržajna međuzavisnost većeg ili manjeg pomoćnog pokazatelja koji na različitim nivoima preciziraju sadržaj elementa glavnog pokazatelja te preciziraju, odnosno detaljiziraju sadržaj pomoćnih pokazatelja na pojedinim nivoima formalizira se odgovarajućim matematičko-statističkim iskazima.

Što se tiče Du Pontovog sustava pokazatelja, on se ponajprije upotrebljava za potrebe analize, a samim time i za potrebe planiranja, tj. upravljanja poslovanjem i razvojem poduzeća. Vršni pokazatelj koji odražava temeljni cilj poslovanja poduzeća je rentabilnost ukupne imovine bez obzira na to je li ta imovina pribavljena iz vlastitih ili tuđih izvora (vlastitog ili tuđeg kapitala). Iz rentabilnosti, kao vršnog pokazatelja, izvode se zahtjevi koje treba zadovoljiti na određenim nižim razinama poslovanja koje su hijerarhijski podređene upravo toj rentabilnosti. U tom kontekstu uočava se da Du Pontov sustav pokazatelja prikazuje veze između faktora koji utječu na rentabilnost ukupne imovine. Osim toga, ovaj sustav pokazatelja omogućava i delegiranje odgovornosti za ostvarivanje rentabilnosti imovine na niže upravljačke razine u poduzeću.

Tako dolazimo do načina izračuna neto rentabilnosti ukupne imovine i kapitala, odnosno rentabilnost je jednaka umnošku neto profitne marže i koeficijenta obrtaja ukupne imovine.

U 2017. godini rentabilnost ukupne imovine i kapitala iznosila je 3,6% te bilježi pozitivan trend kretanja, s obzirom da je u 2015. godini rentabilnost ukupne imovine i kapitala iznosila 2,3%.

⁶³Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.264.)

7 SINTETIČKI (ZBROJNI) FINANCIJSKI POKAZATELJI⁶⁴

Već ranije govorili smo o pojedinačnim pokazateljima te pojasnili kako su oni nositelji informacija o likvidnosti, zaduženosti, ekonomičnosti, profitabilnosti i investiranju. Da bi se dobila cjelokupna slika o poslovanju, navedene skupine pokazatelja potrebno je promatrati povezano i međuzavisno. Zbog toga su formirani zbrojni ili skupni financijski pokazatelji koji predstavljaju ponderirani zbroj više pojedinačnih pokazatelja te na taj način stavljaju u zavisni odnos nekoliko odabranih pokazatelja koje sintetiziraju u cjelinu. Prvi skupni pokazatelji razvijeni su kako bi predvidjeli bankrot poduzeća i stoga su modeli koji su se formirali nazvani pokazateljima financijskog bankrota. Bankrot poduzeća najteža je opcija za vlasnike, zaposlene i vjerovnike pa stoga i ne čudi da su modeliza predviđanje bankrota bili predmetom mnogih znanstvenih istraživanja u svrhu razvijanja univerzalnog i sigurnog modela koji bi dao točnu prognozu.

Kao rezultat napora brojnih stručnjaka na području financijske analize, danas su poznati različiti modeli skupnih financijskih pokazatelja, a nama najvažniji koje ćemo analizirati su:

1. Altmanov Z-score
2. Bex indeks
3. Kralicekov DF pokazatelj

7.1 Altmanov Z-score model⁶⁵

Edward I. Altman proveo je prvo multivarijatno istraživanje odnosa financijskih pokazatelja i vjerojatnosti na stečaj, čijim je istraživanjima nastao model Altman Z-score. Z-score je sintetički pokazatelj koji predviđa stečaj poduzeća u roku jedne ili dvije godine. Razvijen je na temelju američke privrede, proučavanjem podataka 66 proizvodnih poduzeća od kojih su formirane dvije jednake grupe: zdrava poduzeća i ona poduzeća koja su bankrotirala u razdoblju od 1945. do 1965. Za potrebe istraživanja primijenjena su 22 pokazatelja koja su postupkom multivarijantne diskriminantne analize (MDA) reducirana na 5 financijskih pokazatelja koja su najbolje odražavala financijsku situaciju u poduzeću.

⁶⁴Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.269.)

⁶⁵Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.,(str.270.)

Na temelju navedenog postupka proizašla je sljedeća funkcija, odnosno model:

$$Z = 1,2 \times X1 + 1,4 \times X2 + 3,3 \times X3 + 0,6 \times X4 + 1,0 \times X5$$

Gdje je "Z"- zbrojni pokazatelj, a veličine "X" prikazuju redni broj pokazatelja.

Pokazatelj likvidnosti (X1) koji predstavlja udio radnog kapitala u ukupnoj imovini odabran je u model jer su istraživanja pokazala da kod poduzeća koja posluju s operativnim gubicima pada udio kratkotrajne imovine u ukupnoj imovini. Pokazatelj X2, koji stavlja u odnos zadržanu dobit i ukupnu imovinu poduzeća odabran je u model jer pokazuje udio reinvestiranih sredstava tijekom godina poslovanja. Naime zadržana dobit smatra se najboljim izvorom rasta poduzeća i izvorom financiranja poduzeća. Pokazatelj X3 u modelu prikazuje profitabilnost poduzeća. Drugim riječima, radi se o pokazatelju profitabilnosti imovine koji je neovisan o stupnju financijske poluge i poreza. Pokazatelj X4 pokazuje koliko imovina poduzeća može izgubiti na vrijednosti prije nego što poduzeće postane insolventno. Posljednji pokazatelj X5 zapravo je pokazatelj aktivnosti poduzeća, odnosno radi se o koeficijentu obrtaja ukupne imovine.

Iz gore navedene formule za izračun Z-score modela i podataka iz bilance i računa dobiti i gubitka, možemo doći do iznosa koji nam daje mogućnost ocjene boniteta poduzeća. U 2017. godini Z-score za poduzeće Kraš d.d. iznosio je 1,96, a u 2015. godini 1,75. Iako navedeni iznos bilježi pozitivan trend kretanja, krajnji uvjet nije zadovoljen, budući da vrijednost koeficijenta mora biti veća od 3 da bi se poduzeće smatralo financijski zdravim i da je vjerojatnost odlaska u stečaj minimalna. S obzirom na vrijednost koeficijenta u iznosu od 1,75u 2015. godini, i determinirane granice prema kojima poduzeća čiji se koeficijent nalazi u rasponu 1.10 do 1.80, postojala je velika vjerojatnost da bi poduzeće Kraš d.d. u roku od godine dana otišlo u stečaj, što se na kraju nije dogodilo. u 2017. godini, kada se vrijednost koeficijenta popela na 1,96, prognoza da bi Kraš d.d. podleglo stečaju bila je do 2 godine, no ni to se zasad nije dogodilo. Valja naglasiti da prognostička vrijednost Altmana opada ako se poveća broj godina. U tom smislu Edward Altman je pokazao da je vjerojatnost točne klasifikacije poduzeća jednaka 75%, i opada s povećanjem broja godina, tako da za 3 godine iznosi 48%, za četiri 36%, a za pet godina samo 29%. Zbog toga je potrebno da se pri ocjeni vremenske neograničenosti poslovanja ovaj model koristi za najmanje tri godine jer se tek tada dobije prava slika o tendenciji kretanja ovog pokazatelja. Isto tako treba uzeti u obzir činjenicu kako je Altmanov Z-score nastao na uzorku 66 američkih poduzeća, a takav model u praksi je teško primjenjiv na europskim poduzećima.

7.2 Kralicekov DF pokazatelj

Prilikom ocjene pokazatelja treba imati na umu gospodarsko okruženje u kojem poduzeće posluje kako bi njihova interpretacija bila što kvalitetnija. Kao što je gore navedeno, Altmanov Z-score pokazatelj razvio se na temelju američke privrede, a uzimajući u obzir različitosti američkoga i europskoga gospodarskog okruženja, teško bi takav model bilo promijeniti na europskim poduzećima. Zato je Kralicek na temelju bilance i računa dobiti i gubitka njemačkih, švicarskih i austrijskih poduzeća razvio model za procjenu poslovne krize u poduzeću. Po uzoru na Altmanov skupni pokazatelj, Kralicek je također razdvajao "zdrava" od "nezdravih" poduzeća, te je na temelju postupka multivarijantne diskriminantne analize razvio model za identificiranje krize u poduzeću. Na temelju statičkih i dinamičkih pokazatelja razvijen je sljedeći model:

$$DF = 1,5 \times X1 + 0,08 \times X2 + 10 \times X3 + 5 \times X4 + 0,3 \times X5 + 0,1 \times X6^{66}$$

Pri čemu je DF pokazatelj, a ostale veličine prikazane su u tablici

Tablica 26 Kralicekov DF pokazatelj

Naziv pokazatelja	Brojnik	Nazivnik
X1	čisti novčani tok	ukupne obveze
X2	ukupna imovina	ukupne obveze
X3	dobit prije kamata i poreza	ukupna imovina
X4	dobit prije kamata i poreza	ukupni prihodi
X5	zalihe	ukupni prihodi
X6	poslovni prihodi	ukupna imovina

Izvor slike: prema primjeru iz knjige Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008., (str.271)

Na temelju navedenog modela može se procijeniti financijska stabilnost poduzeća, s time da DF pokazatelj može poprimiti pozitivne i negativne vrijednosti. Slično kao i kod Altmana, što je vrijednost pokazatelja veća, to poduzeće bolje posluje. Ako se vrijednost pokazatelja kreće između 1 do 3, financijska stabilnost je ocijenjena, sukladno kritičnim vrijednostima DF pokazatelja, kao osrednja do izvrsna. Poduzeće čija je vrijednost pokazatelja manja od 0,3 ima

⁶⁶Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008., (str.272.)

velikih problema s financijskom stabilnošću. Negativne vrijednosti ovog pokazatelja ukazuju na umjerenu, odnosno, izrazitu insolventnost. Iz izračuna u kojima su korišteni bilanca i račun dobiti i gubitka, možemo doći do konačne ocjene financijske stabilnosti poduzeća. Vrijednost DF pokazatelja poduzeća Kraš d.d za 2017. godinu iznosio je 1,41, a u 2015. godini 0,82, što znači da je financijska stabilnost u 2015. godini bila ocijenjena kao loša, no u međuvremenu vrhovni menadžment je poduzeo potrebne radnje za unapređenje poslovanja te je u 2017. godini financijska stabilnost ocijenjena kao osrednja, iako je vrijednost koeficijenta vrlo blizu koeficijenta 1,5, čija je pripadajuća ocjena financijske stabilnosti označena kao dobra. Očekuje se da će do toga i doći u narednim godinama, ako menadžment poduzeća nastavi s daljnjim unapređenjima.

7.3 Bex indeks

Profesor dr. sc. Vinko Belak i njegova asistentica s Ekonomskog fakulteta u Splitu mr. sc. Željana Aljinović Barač stvorili su Bex sustav pokazatelja za procjenu trenutačne i očekivane poslovne izvrsnosti poduzeća u Republici Hrvatskoj. Formula po kojoj se računa Bex indeks je da zbrojimo sve četiri varijable, a to su profitabilnost, stvaranje vrijednosti, zatim likvidnosti poduzeća i snage financiranja poduzeća, a ona glasi:

$$\text{BEX} = 0,388 \times \text{ex1} + 0,579 \times \text{ex2} + 0,153 \times \text{ex3} + 0,316 \times \text{ex4}^{67}$$

Pokazatelj ex1 je izvrsnost mjerena profitabilnošću poslovnih operativnih aktivnosti. To znači da na nju ne utječu rezultati financijskih i investicijskih aktivnosti te izvanrednih događanja. Pokazatelj poslovne profitabilnosti nema veliki utjecaj na konačnu visinu BEX indeksa zbog toga što se radi o tzv. "tromom pokazatelju" čija je temeljna svrha stabiliziranje BEX modela, ali je bitan zbog toga što je on glavni izvor ukupne poslovne izvrsnosti u vremenskom kontinuitetu.

Pokazatelj ex2, koji označava stvaranje vrijednosti, temelji se na ekonomskom profitu, tj. dobitku koji prekoračuje cijenu vlastitog kapitala. Cijena vl. kapitala je izračunata iz umnoška vlastitog kapitala i cijene kapitala koja je za potrebe BEX modela određenastopom kamate na vezanu štednju u bankama, koja iznosi 4%. Pokazatelj ex3 označava se za likvidnost i koristi se klasičan pokazatelj odnosa neto radnog kapitala prema ukupnoj aktivi. Granična mjera likvidnosti iznosi 25% radnog kapitala u odnosu na aktivu, što u slučaju poduzeća Kraš d.d. nije

⁶⁷Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.;(str.100.)

ostvareno niti u jednoj od dviju promatranih godina. Pokazatelj ex4, koji označava financijsku snagu poduzeća, temelji se na odnosu teorijski slobodnog novca iz svih aktivnosti, što je dobit uvećana za amortizaciju i pokriva ukupnih obveza tim novcem.

Da bismo detaljnije utvrdili poslovnu izvrsnost poduzeća Kraš d.d., potrebno je odrediti određene kriterije prema kojima bi se dala jasna slika o tome kako je poduzeće Kraš d.d. poslovalo, a isto tako i prognoza za buduće razdoblje. Stoga ćemo detaljnije rangiranje poslovne izvrsnosti našeg poduzeća utvrditi pomoću priložene slike.

Slika 3 Ocjena BEX izvrsnosti poslovanja

BUSINESS EXCELLENCE INDEX (BEX)	RANG POSLOVNE IZVRSNOSTI (BUSINESS EXCELLENCE RANG)	PROGNOZA ZA BUDUĆNOST
veći od 6,01 4g. uzastopno	svjetska klasa (world class)	Tvrtka posluje s vrhunskim rezultatima što se može očekivati i u iduće 4 godine, ako menadžment nastavi s unaprjeđenjima.
veći od 6,01	kandidat za svjetsku klasu (world class candidate)	Tvrtka posluje izvrsno što se može očekivati i u sljedeće 3 godine, ako menadžment nastavi s unaprjeđenjima
4,01 - 6,00	izvrsno	Tvrtka posluje izvrsno što se može očekivati i u sljedeće 3 godine, ako menadžment nastavi s unaprjeđenjima.
2,01 - 4,00	vrlo dobro	Tvrtka posluje vrlo dobro što se može očekivati i u sljedeće 2 godine ako menadžment nastavi s unaprjeđenjima.
1,01 - 2,00	dobro	Tvrtka posluje dobro, ali se poboljšanje može očekivati samo ako se pristupi unaprjeđenjima.
0,00 - 1,00	granično područje između dobrog i lošeg	poslovna izvrsnost je pozitivna, ali nije zadovoljavajuća. Potrebno je pristupiti ozbiljnim unaprjeđenjima.
manji od 0,00 (negativan)	loše	Ugrožena je egzistencija. Potrebno je žurno pristupiti restrukturiranju i unaprjeđenjima, inače će se loše poslovanje nastaviti pa postoji opasnost od propasti (vjerojatnost je preko 90%)

Izvor: https://nemir.weebly.com/uploads/8/4/0/9/8409633/14758_tema_10.pdf

BEX indeks poduzeća Kraš d.d. u 2017. godini iznosio je 0,81, a u 2015. godini iznosio je 0,48. Prema prikazanoj tablici, ocjena poslovne izvrsnosti poduzeća Kraš d.d. graniči između dobrog i lošeg. Poslovna izvrsnost je pozitivna, ali nije zadovoljavajuća. Stoga je vrhovni menadžment primoran poduzeti ozbiljnim unaprjeđenjima, ukoliko ne bi došlo do eventualnog ugroženja egzistencije. Prije svega, to se odnosi na povećanje likvidnosti poduzeća i vrijednosti koju bi poduzeće Kraš d.d. trebalo stvarati, a u ovom slučaju "jede" svoju supstancu.

8 DOKAPITALIZACIJA-IZBOR ZA JAČANJE EKONOMSKE I FINANCIJSKE SNAGE DRUŠTVA KRAŠ d.d.⁶⁸

Kako je u prijašnjem poglavlju bilo navedeno, postoje razni načini koji mogu povećati ili smanjiti kapital. Jedan od najpoznatijih načina povećanja kapitala jest dokapitalizacija. Takvo povećanje kapitala ne nastaje u slučaju pozitivnog financijskog rezultata između prihoda i rashoda niti kao posljedica uspješnosti poslovanja poduzeća, nego kao posljedica dodatnih uplata vlasnika čime se povećava imovina poduzeća. Na dan 7. lipnja 2018. godine sazvan je poziv na Glavnu skupštinu Kraš d.d. s dnevnim redom i prijedlozima odluka, između kojih je i prijedlog o povećanju temeljnog kapitala društva izdavanjem novih redovnih dionica društva Kraš d.d. javnom ponudom. Naime, predloženo je da se postojeći temeljni kapital poveća s postojećih 549.448.400,00 kuna za iznos od najmanje 25.000.000,00kuna do najviše 50.000.000,00 kuna na iznos od najmanje 574.448.400,00 kuna do najviše 599.448.400,00 tisuća kuna. Povećanje temeljnog kapitala društva provelo bi se uplatom u novcu izdavanjem najmanje 62,5 tisuće, a najviše 125 tisuća novih dionica na ime, pojedinačnog nominalnog iznosa od 400,00 kuna. Tim prijedlogom prikupila bi se dodatna sredstva s ciljem povećanja dugoročnih izvora vlastitih sredstava i kapaciteta za dodatnim zaduživanjem, što bi povećalo financijsku stabilnost Društva i kapacitet za nova ulaganja. Na dan 31. kolovoza 2018. godine Uprava društva donijela je odluku, koja je predložena na pozivu na Glavnu skupštinu, o pokretanju postupka dokapitalizacije kako je navedeno prethodno u tekstu. Još jedna važna odluka koja je donesena na skupštini jest Odluka o upotrebi dobiti ostvarenoj u 2017. godini. Dobit, koja je ostvarena u poslovnoj 2017. godini u iznosu od 22.683 tisuće kuna, bit će korištena za isplatu dividendi u iznosu od 10,00 kuna po dionici svim dioničarima koji su upisani u depozitoriju Središnjeg klirinškog depozitarnog društva d.d. Zagreb na dan 6. rujna 2018. godine. Dana 25. listopada 2018. godine Hrvatska agencija za nadzor financijskih usluga (HANFA) donijela je rješenje o odobravanju jedinstvenog Prospekta izdanja najmanje 62,5 tisuće, a najviše 125 tisuća novih redovnih dionica na ime javnom ponudom, nominalnog iznosa od 400,00 kuna, u nematerijaliziranom obliku, ukupnog nominalnog iznosa od najmanje 25.000.000,00 kuna, a najviše 50.000.000,00 kuna i uvrštenja dionica na uređeno tržište. Nakon odobrenja od strane HANFA-e o povećanju temeljnog kapitala izdavanjem novih dionica na tržište, društvo Kraš d.d. je dana 15. studenog 2018. godine uputilo javni poziv postojećim dioničarima na upis i uplatu do najviše 125 tisuća

⁶⁸<http://www.zse.hr/default.aspx?id=10006&dionica=15> (pristupano 6.2.2019.)

novih redovnih dionica društva Kraš d.d.. Ponuda će se smatrati uspješnom ako se u utvrđenim rokovima za upis i uplatu upiše i uplati najmanje 62,5 tisuća novih dionica. Nove dionice nude se na prodaju po jedinstvenoj cijeni od 405,00 kuna. Ponuda se provodi upisom i uplatom novih dionica u maksimalno **tri kruga**, uz poštivanje prava prvenstva dioničara u prvom krugu, sukladno čl. 308. Zakona o trgovačkim društvima. Svaki idući krug provest će se samo ukoliko u prethodnom krugu, odnosno krugovima, nisu upisane i uplaćene sve nove dionice.

1. krug - Što se tiče prava na upis i uplatu novih dionica u 1. krugu, to će imati isključivo postojeći dioničari na čije ime glasi račun nematerijaliziranih vrijednosnih papira kod Središnjeg klirinškog depozitarnog društva (SKDD) na kojem su ubilježene dionice društva Kraš d.d. na dan utvrđivanja prava na upis (31. kolovoza 2018.). Svaki postojeći dioničar društva ima pravo u prvom krugu upisati onaj dio novih dionica koji odgovara njegovom udjelu u temeljnom kapitalu društva na dan utvrđivanja prava na upis. Trajanje prvog kruga je u razdoblju od 19. studenog 2018. do 3. prosinca 2018. godine. U prvom krugu upisano je i uplaćeno 40.618 novih dionica.

2. krug – S obzirom da je u prvom krugu upisano i uplaćeno 40.618 novih dionica, u drugom je moguće upisati i uplatiti 84.382 novih dionica. Postoji jedan ključan uvjet o tome tko ima pravo upisa i uplate dionica u drugom krugu. Za razliku od prvog kruga, gdje je svaki postojeći dioničar imao pravo upisati maksimalno onaj dio dionica koji odgovara njegovom udjelu u temeljnom kapitalu društva, pravo na upis novih dionica u drugom krugu imat će isključivo oni postojeći dioničari koji su u prvom krugu upisali i uplatili onaj dio dionica koji odgovara njihovom udjelu u temeljnom kapitalu društva na dan utvrđivanja dana na upis, odnosno njihovom maksimalnom pravu upisa u prvom krugu. Primjerice, ako je Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. kao najveći dioničar Društva u proces dokapitalizacije ušao s 23,99% udjela, da bi stekao pravo upisa i uplate novih dionica u drugom krugu, morao je steći pravo nad udjelom od 23,99% udjela od 125 tisuća novih dionica, koliko ih je izdano u prospektu. Radi izbjegavanja dvojbe, pravo na upis novih dionica u drugom krugu neće imati oni postojeći dioničari koji su upisali i uplatili manji broj novih dionica od onog koji odgovara njihovom udjelu u temeljnom kapitalu društva na dan utvrđivanja prava na upis. U drugom krugu upis dionica traje od 10. prosinca 2018. do 17. prosinca 2018. godine.

3. krug – Pravo na upis novih dionica u trećem krugu imaju svi ulagatelji. U trećem krugu ulagatelji mogu upisati i uplatiti onaj broj dionica koji ne bude upisan i uplaćen u prvom krugu. Predviđeno trajanje upisa novih dionica je 14 dana.

Dana 20. prosinca 2018. godine društvo Kraš d.d. na stranicama Zagrebačke burze (*zse.hr*) objavilo je obavijest o uspješnosti izdanja novih dionica, točnom iznosu povećanja temeljnog kapitala i točnom broju novih dionica. Uprava društva je uz suglasnost Nadzornog odbora, temeljem Odluke o povećanju temeljnog kapitala utvrdila da se temeljni kapital izdavatelja povećava izdavanjem 125 tisuća novih dionica s iznosa od 549.448 tisuća kuna za iznos od 50.000 tisuća kuna na iznos od 599.448.400,00 kunai bit će upisan u sudski registar Trgovačkog suda u Zagrebu, podijeljen na 1.498.621 redovnu dionicu koja glasi na ime pojedinačnog nominalnog iznosa 400,00 kuna.

U ponudi je sudjelovalo ukupno 481 postojećih dioničara izdavatelja, a popis osoba koje su upisale i uplatile dionice u smislu čl. 309. st. 3. Zakona o trgovačkim društvima, dostavlja se Hrvatskoj agenciji za nadzor financijskih usluga (HANFA). Broj vlastitih dionica izdavatelja koje su prijavljene u trezorski račun koji se vodi u SKDD iznosi 78.710 i te dionice nemaju pravo glasa niti pravo na dividendu, što znači da se dobit dijeli na manji broj dionica, njih 1.419.911.

Kako je već rečeno, najveći dioničar u društvu Kraš d.d. je Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. koja je do nedavno raspolagala s između 23,99% i 24,99% udjela. Priopćenjem društva Kraš d.d. 14. siječnja 2019. godine objavljeno je da je njihov glavni dioničar Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. prešao prag od 25% i 30% glasačkih prava u Kraš d.d. Zagreb. Navodi se kako je prelazak tih dvaju pragova posljedica upisa novih dionica u postupku povećanja temeljnog kapitala društva izdavanjem novih redovnih dionica. Isprave na temelju kojih se prelaze pragovi od 25% i 30% su upisnice za upis novih dionica društva Kraš d.d. u prvom i u drugom krugu dokapitalizacije. Također se navodi 21. prosinca 2019. kao dan kada su pređeni pragovi od 25% i 30%. Ukupan broj glasačkih prava nakon 21. prosinca 2019. u apsolutnom iznosu je 460.522 dionica, a u relativnom iznosu 30,73%.

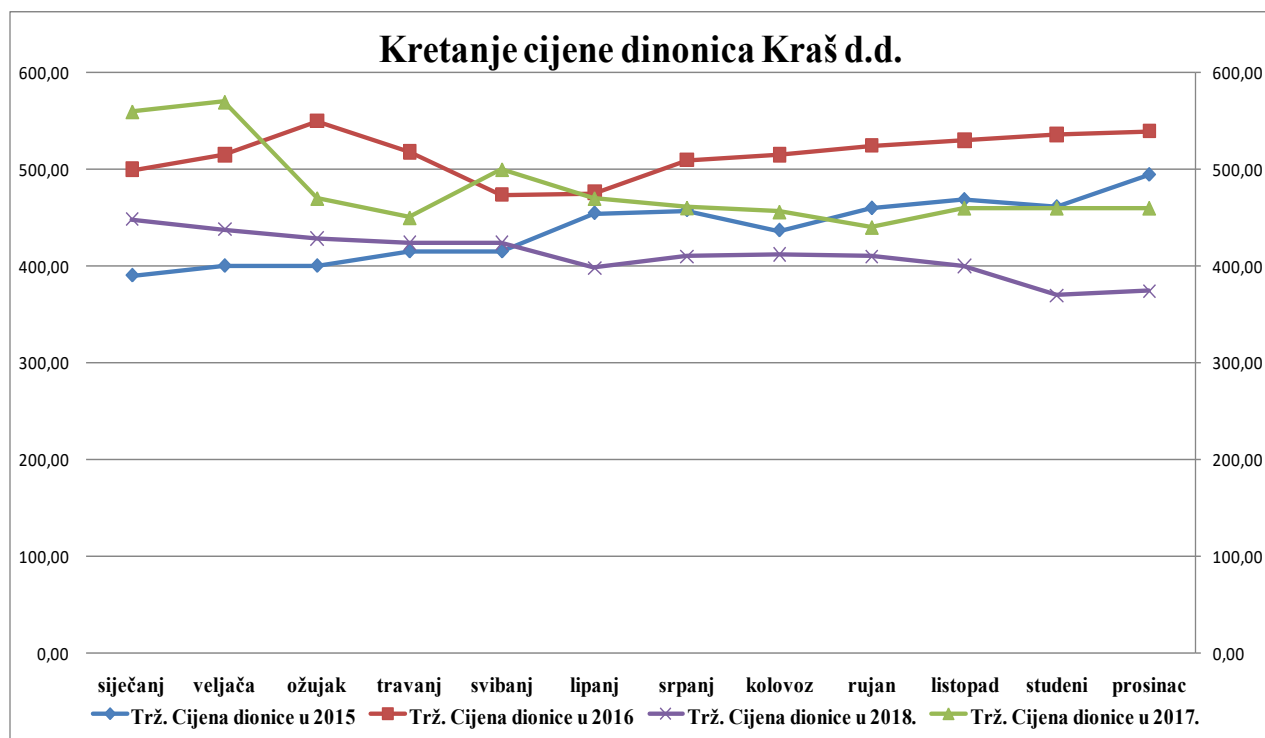
Postavlja se pitanje; zašto je Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. do nedavno stajala s udjelom do 24,99% te nije do procesa povećanja kapitala htjela prije kupovati dionice i tako prijeći prag od 25% glasačkih prava? Naime, kada dioničar stekne 25% glasačkih prava, tada je dužan izdati javnu ponudu za kupnju dionica svim postojećim dioničarima po tržišnoj cijeni. Mesna industrija Braća Pivac d.o.o. htjeli su izbjeći takvu situaciju, s obzirom da je kao najveći dioničar s 24,99% udjela na samom pragu zakonske obveze objavljivanja javne ponude za preuzimanje. Kako bi mogli sudjelovati u dokapitalizaciji, odlukom Skupštine Braća Pivac oslobođeni su te obveze.

Time je Uprava Kraša izašla u susret Braći Pivac dajući do znanja da ih smatra 'prijateljskim' investitorima.

9 TREND KRETANJA DIONICA DRUŠTVA KRAŠ d.d.

Već ranije, točnije u pokazateljima investiranja, smo analizirali obične dionice društva Kraš d.d. kroz pojedinu godinu te mjerili uspješnost ulaganja u njih. Da bi se dobila konkretnija slika, potrebno je proučiti način na koji su se kretale obične dionice Društva kroz svaki mjesec, u razdoblju od 2015. do 2018. godine. To se može predočiti kroz dolje prikazan grafikon:

Slika 4 Graf kretanja tržišne cijene dionica društva Kraš d.d.

Izvor slike: prema podacima iz <http://www.zse.hr/default.aspx?id=10006&dionica=15>

Kako se vidi iz priloženog grafa, dolazilo je do pozitivnih, ali i negativnih trendova kretanja dionica u razdoblju od 2015. do 2018. godine. Iznosi dionica koji su uzeti u graf su tržišne cijene dionica koje su zabilježene u zadnjem danu svakog mjeseca kada se dogodio njihov promet. Kada bismo analizirali u kojoj se poslovnoj godini dogodila najveća promjena, morali bismo usporediti početni i zadnji dan svake poslovne godine. Najveća promjena dogodila se u 2015. godini, kada je tržišna cijena dionice narasla za 21%, odnosno s 395,00 kuna početkom poslovne

godina na 495,00 kuna na kraju poslovne godine. Odlukom Glavne skupštine društva Kraš d.d. nije bilo isplate dividendi. U 2016. godini tržišna cijena dionice bilježi rast od 7,4%, točnije s 500,00 kuna s početka godine na 540,00 kuna nakraju poslovne godine. Odlukom Glavne skupštine održane 25. kolovoza 2017. godine iz dobiti ostvarene u poslovnoj godini isplaćena je dividenda u iznosu od 8,00 kuna po dionici. Najznačajniji pad tržišne cijene dionice dogodio se u 2017. godini, kada je iznosio 17,86%, odnosno s vrijednosti od 560,00 kuna s početka godine na 460,00 kuna na kraju poslovne 2017. godine. Na Glavnoj skupštini društva održanoj 31. kolovoza 2018. godine sukladno Odluci iz dobiti ostvarene u poslovnoj 2017. godini u iznosu od 22.683 tisuće kuna, odlučeno je da se isplati dividenda u iznosu od 10,00 kuna po dionici svim dioničarima koji su upisani u depozitoriju Središnjeg klirinškog depozitarnog društva d.d. Zagreb. U 2018. godini tržišna cijena dionice nastavlja s negativnim trendom kretanja za 16,52%te isto tako bilježi najnižu vrijednost u posljednje 4 godine u iznosu od 374,00 kune. Glavna skupština društva Kraš d.d. na kojoj bi se trebalo odlučivati o isplati dividende po dionici dioničarima društva bit će održana krajem kolovoza 2019. godine.⁶⁹

⁶⁹<http://www.zse.hr/default.aspx?id=10006&dionica=15> (pristupano 7.2.2019.)

10 ZAKLJUČAK

Putem nekoliko financijskih izvješća može se uvidjeti da je u 2017. godini došlo do poboljšanja u poslovanju Društva Kraš d.d. To je najbolje prikazano kroz račun dobiti i gubitka, gdje se neto dobit poslovne 2017. godine, unatoč smanjenju ukupnih prihoda, gotovo udvostručila u odnosu na poslovnu 2015. godinu, što je pozitivno utjecalo na vrijednosti pokazatelja poduzeća, ponajprije na ekonomičnost, čija vrijednost ovisi o omjeru ukupnih prihoda i ukupnih rashoda. Povećanje neto dobiti također je imalo utjecaja profitabilnost Društva, koja bilježi pozitivne tendencije u segmentima profitne marže (neto i bruto) te rentabilnost imovine i kapitala.

Putem bilance analizirali smo financijsko stanje tvrtke na dan 31. prosinaca 2017. godine, gdje su se ukupna aktiva i pasiva smanjile za 1,1%, što nije imalo nikakvog negativnog utjecaja na poslovanje poduzeća. Povećanjem kratkotrajne imovine i smanjenjem kratkoročnih obveza poduzeće Kraš je postalo likvidnije te je povećalo svoj neto radni kapital za 31%.

Tvrtka Kraš d.d. zabilježila je povećanje aktivnosti, osim u slučaju obrtaja ukupne imovine, koja je osim što ne zadovoljava kriterij, također bilježi smanjenje zbog pada ukupnih prihoda. Ono na čemu bi vrhovni menadžment tvrtke trebao poraditi jest kako smanjiti cash gap, odnosno obrtni ciklus. Što se tiče skupnih pokazatelja, zabilježen je pozitivan trend rasta, što pokazuje da vrhovni menadžment vodi tvrtku prema dobrom putu nakon što je tvrtka Kraš imala značajne financijske i operativne poteškoće koje su proizašle iz poslovanja s tvrtkama iz koncerna Agrokor, a koje su za posljedicu imale probleme s bonitetom, poslovnom izvrsnošću i rizičnošću poslovanja.

Prema svim prikazanim analizama možemo zaključiti da tvrtka Kraš d.d. nakon navedenih poteškoća u poslovanju ide u dobrom smjeru, ali da će vrhovni menadžment društva u narednom razdoblju morati raditi na unapređenjima, ukoliko misle financijski ojačati i stabilizirati tvrtku. S time možemo zaključiti da je Hipoteza potvrđena jer je tvrtka dokapitalizirana i jer je najveći pojedinačni dioničar prešao prag od 25% pa time stekao sudjelujući interes u društvu - da se radi o poslovno orijentiranoj kompaniji koja svojim poslovanjem teži isključivo prema uspjehu.

11 POPIS LITERATURE

11.1 Popis knjiga

Parać B.:“*Poduzetničko računovodstvo i financijsko izvještavanje*“, Visoka škola za poslovanje i upravljanje Baltazar Adam Krčelić,2013.

Žager K.; Mamić Sačer I.; Sever S.; Žager L.; *Analiza financijskih izvještaja*, Masmedia d.o.o., Zagreb, 2008.

Bešvir B.; *Kako čitati i analizirati financijske izvještaje*, Biblioteka računovodstvo, Zagreb, 2008.

Vujević I.; *Analiza financijskih izvještaja*, St-tisak, Split

11.2 Internetski izvori

<https://www.kras.hr/hr/o-nama/o-nama/kras-grupa>

<http://www.zse.hr/userdocsimages/financ/KRAS-fin2017-1Y-REV-N-HR.pdf>

https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2018_03_25_500.html

<http://www.poslovni.hr/hrvatska/cash-gap-jednostavan-nacin-za-kontrolu-troskova-111387>

<http://www.zse.hr/default.aspx?id=10006&dionica=15>

https://nemir.weebly.com/uploads/8/4/0/9/8409633/14758_tema_10.pdf

12 POPIS SLIKA I TABLICA

Popis slika

Slika 1 Klasifikacija prihoda.....	8
Slika 2 Podjela pokazatelja I njihova međusobna povezanost.....	48
Slika 3 Ocjena BEX izvrsnosti poslovanja	59
Slika 4 Graf kretanja tržišne cijene dionica društva Kraš d.d.	63

Popis tablica

Tablica 1 Analiza zaposlenika po stručnoj spremi	2
Tablica 2 Skraćeni račun dobiti i gubitka	5
Tablica 3 Struktura poslovnih prihoda.....	9
Tablica 4 Struktura financijskih prihoda.....	10
Tablica 5 Struktura poslovnih rashoda	12
Tablica 6 Struktura materijalnih troškova.....	13
Tablica 7 Neto plaće I nadnice.....	14
Tablica 8 Prosječni procijenjeni korisni vijek trajanja pojedine imovine.....	16
Tablica 9 Struktura financijskih rashoda	17
Tablica 10 Struktura financijskog rezultata	18
Tablica 11 Skraćena bilanca	20
Tablica 12 Struktura dugotrajne imovin	27
Tablica 13 Struktura dugotrajne materijalne imovine	28
Tablica 14 Struktura dugotrajne nematerijalne imovine.....	29
Tablica 15 Struktura dugotrajne financijske imovine.....	30
Tablica 16 Udjeli (dionice) kod povezanih poduzetnika	31
Tablica 17 Struktura kratkotrajne imovine	32
Tablica 18 Zalihe	33
Tablica 19 Kratkoročna potraživanja.....	34
Tablica 20 Ostala potraživanja.....	34
Tablica 21 Kratkotrajna financijska imovina.....	35
Tablica 22 Kapital I rezerve.....	40
Tablica 23 Vlasnička struktura dioničara na dan 31. prosinca 2017. godine	40
Tablica 24 Dugoročne obveze	44
Tablica 25 Kratkoročne obveze	46
Tablica 26 Kralicekov DF pokazatelj	57

13 ŽIVOTOPIS

OSOBNJE INFORMACIJE

Antun Jakupčić

📍 Nova cesta 130, 10 000 Zagreb, Republika Hrvatska

☎ 01/ 3011305 📠 00385 98 1899 268

✉ antun.jakupcic@gmail.com

Spol Muško | Datum rođenja 29. srpnja 1994. | Državljanstvo Hrvatsko

Student na Veleučilište Baltazar Zapešić

OBRAZOVANJE I OSPOBLJAVANJE

11. studenog 2016. prvostupnik (2013.-2016.)

Veleučilište Baltazar Zapešić

28.veljače-14. srpnja 2018. polaznik Međunarodnog programa studentske razmjene Erasmus+, Graz, FH Campus 02

Materinski jezik Hrvatski jezik

Ostali jezici

	RAZUMIJEVANJE		GOVOR		PISANJE
	Slušanje	Čitanje	Govorna interakcija	Govorna produkcija	
Engleski	C1	C2	C1	C1	C1
Njemački	B1	B1	B1	B1	B1

Komunikacijske vještine dobre komunikacijske vještine, preferiram rad u grupi

Računalne vještine dobro vladanje alatima Microsoft Office programa, osnove rada na računalu

Ostale vještine bavljenje sportom, sviranje glazbenog instrumenta (gitara)

Vozačka dozvola B kategorija